

DEN SVENSKA QUEERLITTERATURVÅGEN

QUEERLITTERATURENS STATUS OCH POSITION I DET SVENSKA LITTERÄRA FÄLTET

Aantal woorden: 20.060

Roel Van Der Schueren

Studentennummer: 01707811

Promotor: Prof. dr. Daan Vandenhoute

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad master in de Taal- en Letterkunde: Duits -
Scandinavistiek

Academiejaar: 2020 – 2021

FÖRORD

Jag vill gärna använda det här utrymmet för att tacka de personer som har gjort den här uppsatsen möjlig.

Först och främst vill jag rikta ett stort tack till alla intervjupersoner som visade intresse för min studie. Era bidrag är mycket uppskattade. Tack för värdefulla synpunkter och lärorika samtal.

Jag vill också tacka min handledare, Daan Vandenhaute, för att vägleda mig genom hela processen. Vilken uppgift det har varit att skriva den här masteruppsatsen. Tack för all hjälp och stöd!

Till sist vill jag gärna rikta ett tack till alla som motiverade mig under det här året. Det känns bra att ha er i mitt liv.

Gent i juni 2021

Roel Van Der Schueren

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	III
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	V
1. INLEDNING	2
1.1. Syfte och frågeställning.....	4
1.2. Uppsatsens disposition	4
2. METOD OCH MATERIAL	6
2.1. Intervjupersoner	8
3. TEORETISK BAKGRUND.....	12
3.1. Queerbegreppets historia	13
3.2. Queerteorin	15
3.3. Att definiera det odefinierbara?.....	18
3.4. Queera läsningar och queerlitteratur	24
4. ANALYS	28
4.1. Samkönad kärlek och könsöverskridanden i litteraturhistorien	29
4.2. Queerlitteratur idag	32
4.3. Produktion, distribution och marknad	41
4.4. Uppmärksamhet och mottagande.....	52
5. DISKUSSION	60
5.1. Queerlitteratur eller queer litteratur?	60
5.2. Queerlitteratur utomlands	62
5.3. Förslag till vidare forskning	64
6. SLUTSATS	66
LITTERATURFÖRTECKNING	69
BILAGOR.....	A

1. INLEDNING

Den 2 augusti 2018, den sista dagen av Stockholm Pride, organiserade Sveriges Kulturredaktion P1 Kultur en specialsändning om hbtq¹-litteratur på svenska. Uppe på scen i Pride House Stockholm samtalande författare och förläggare om svensk queerlitteratur. Den här sändningen fick titeln "den svenska queerlitteraturvågen".²

Användningen av vågmetaforen för att beskriva ett litterärt fenomen är något som väcker uppmärksamhet. Några skulle kunna påstå att bilden av en våg beskriver hur ett visst fenomen plötsligt blir väldigt populärt och får stor slagkraft för att sedan försvinna efter en vis tid. Andra ser i vågmetaforen bilden av en ofrånkomlig syndaflod som ödelägger det gamla existerande landskapet och som ger plats åt det nya.³ I alla fall handlar vågmetaforen om något som plötsligt dyker upp vilket jag argumenterar kunde vara i enlighet med att det verkar publiceras mer och mer hbtq-litteratur på svenska. Den här aningen om en ökad utgivning av queerlitteratur i Sverige skulle kunna förklaras av uppkomsten av så kallade queerförlag. Denna uppkomst kan spåras tillbaka till 2004 när Ulrika och Erika Larsson grundade Normal förlag, Sveriges första renodlade homo- och queerförlag och även det första i sitt slag i hela Norden.⁴ Det dröjde inte länge förrän också den första queera bokhandeln öppnades i Sverige. Från 2006 sålde bokhandeln Hallongrottan på Södermalm i Stockholm böcker om och för feminister, homosexuella, bisexuella och transpersoner.⁵ Numera finns såväl Normal förlag som Hallongrottans bokhandel inte längre kvar. Trots den begränsade men kraftiga närvaron på bokmarknaden har de ändå lyckats öppna dörren till en ny marknad, en som satsar på utgivningen av svensk hbtq-litteratur. Alltsedan Normal förlag öppnades 2004 har det nämligen kommit fram andra små nischade förlag som satsar på en smal och begränsad utgivning av hbtq-litteratur. Så finns det idag till exempel Tallbergs förlag som ger ut

---

¹ Förkortningen refererar till homosexuella, bisexuella, trans och queera personer.

² Backlund, A. (2018, 2 augusti). Den svenska queerlitteraturvågen [Poddradio]. I *P1 Kultur*. Sveriges Radio. <https://sverigesradio.se/avsnitt/1107518>

³ Khera, T. (2021). *Why Are We Calling Everything A "Wave"?* <https://www.dictionary.com/e/wave/>

⁴ Winkler, L. (2004, 1 december). Med ett annat perspektiv. *Svensk Bokhandel*. <https://www.svb.se/nyheter/med-ett-annat-perspektiv>

⁵ Andersson, S. (2018, 12 september). Queer som säljer. *Svensk Bokhandel*. <https://www.svb.se/nyheter/queer-som-saljer>

regnbågsmedia, Lesbisk Pocket förlag som ger ut lesbisk litteratur och Genusredaktörerna som ger ut den queera bokserien *Queerlequin* för att bara nämna några. Medan jag skriver håller den ideella kulturföreningen Page 28 även på att öppna Sveriges enda hbtq-bokhandel i Malmö.

Queerlitteratur, hbtq-litteratur, regnbågslitteratur, lesbisk litteratur, ... Det används en rad olika termer för att syfta på olika typer av litteratur som vid första ögonkastet verkar likna varandra men ändå visar interna skillnader. Vad betyder just alla dessa termer och hur förhåller de sig till varandra? Är lesbisk litteratur en del av queerlitteratur eller måste queerlitteratur betraktas som en enskild kategori? Vad är skillnaden mellan queerlitteratur och hbtq-litteratur? Vem producerar denna slags litteratur och varför? Vilken mottagning får den? Vad betyder ens queer? I den här uppsatsen går jag närmare in på de här frågorna och försöker ta reda på queerlitteraturens nuläge i det svenska litterära fältet.

1.1. Syfte och frågeställning

Syftet med föreliggande uppsats är att undersöka queerlitteraturens status och position i det svenska litterära fältet utifrån ett litteratursociologiskt perspektiv. Det som jag därtill är intresserad av är hur queer skönlitteratur produceras, distribueras och konsumeras. För att nå det övergripande syftet arbetar jag med online datamaterial som jag kompletterar med kvalitativa intervjuer med personer väl insatta i problematiken och från olika positioner i det svenska litterära fältet. Intervjuerna syftar till att 1) studera intervjupersonernas uppfattningar om queerlitteraturens, 2) skapa en bild av queerlitteraturens materiella aspekter idag och 3) studera hur queerlitteraturen uppmärksammas i det litterära fältet idag samt belysa de viktigaste diskussioner som finns kring ämnet. I min undersökning utgår jag alltså från följande övergripande frågeställningar:

- Vilken status och position intar queerlitteratur i det svenska litterära fältet idag?
- Hur produceras, distribueras och konsumeras queerlitteratur i Sverige idag?
- Vilka uppfattningar och synsätt kommer till uttryck i diskussionen kring queerlitteratur?

1.2. Uppsatsens disposition

Efter det inledande kapitlet där jag har presenterat uppsatsens syfte och frågeställningar, diskuterar jag i kapitel 2 den metod som jag använde för att besvara mina frågeställningar. Här presenterar jag också de intervjupersoner som var med i min undersökning. I kapitel 3 redovisar jag de teoretiska utgångspunkter som jag valde för min studie. Här kommer jag framför allt att fokusera på queerbegreppet och hur det brukar definieras samt hur queerperspektivet används inom litteraturvetenskapen. I kapitlet därpå (kapitel 4) börjar jag min analys av queerlitteraturens status och position i det litterära fältet. Först ger jag en översikt över litteratur med ett hbtq-tema i den svenska litteraturhistorien, sedan tar jag upp

queerlitteraturen i det svenska litterära fältet idag. I kapitel 5 diskuterar jag kort min undersökning och riktar jag blicken utomlands samt ger ett förslag till vidare forskning. Min studie avslutas med en översikt av de viktigaste slutsatserna som har framkommit i uppsatsen.

2. METOD OCH MATERIAL

För att besvara mina frågeställningar har jag bestämt att använda mig av en kvalitativ intervjuundersökning. Undersökningen omfattar femton intervjuer med nyckelpersoner i det svenska litterära fältet samt förberedande och kompletterande datamaterial.

Det finns olika skäl till att jag har valt just den här kvalitativa metod som återspeglar det syfte min undersökning har. För det första har jag valt att använda mig av intervjuer för att de möjliggör att skapa sig en generell bild av det som ska undersökas, i det här fallet den svenska queerlitteraturens status och position. I kvalitativ forskning finns det "en betoning av det generella när det gäller formulering av de inledande frågeställningarna och en tyngd på intervjupersonernas egna uppfattningar och synsätt."⁶ Syftet med den här undersökningen är inte att ge ett specifikt svar på en specifik frågeställning utan snarare att komma fram till en allmän bild av något som det inte finns mycket forskning om än.

En annan fördel med kvalitativa intervjuer är att de rymmer flexibilitet.⁷ Under den kvalitativa intervjun är det lätt att anpassa sig till intervjupersonen och att fördjupa sig i ett specifikt tema om det behövs, något som inte skulle vara möjligt med en kvantitativ enkätundersökning till exempel. På så sätt kan jag som forskare få en bild av vad som upplevs vara viktigt och relevant och ta med mig den informationen till följande intervjuer. Flexibilitet innebär dessutom att intervjupersonen har stor frihet att svara på frågorna.

Under kategorin kvalitativa intervjuer brukar man urskilja ostrukturerade och semi-strukturerade intervjuer. Båda typer av intervjuer är flexibla i den meningen att tonvikten ligger på intervjupersonens egna uppfattningar men i den semi-strukturerade intervjun brukar forskaren ha en intervjuguide över förhållandevis specifika teman som ska beröras.⁸ En intervjuguide är uppbyggd av frågor som borde täcka de områden eller teman man är intresserade av.

---

⁶ Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (3 uppl.). Liber, s. 300.

⁷ Bryman 2018, s. 299.

⁸ Bryman 2018, s. 301.

Efter att ha läst in mig i den litteratur som finns på queerlitteratur, till exempel genom att läsa artiklar, recensioner och intervjuer, har jag ställt upp en intervjuguide. I min intervjuguide indelas frågorna i tre stora teman. Frågorna i det första stora temat är riktade till att skapa en bild av queerlitteraturens symboliska och litterära aspekter. Fokus ligger på hur intervjupersonerna definierar begreppet queerlitteratur och vad som enligt dem gör den här typen av litteratur queer. Under det andra temat samlas frågor om queerlitteraturens materiella aspekter. Frågorna syftar till att studera queerlitteraturens produktion, distribution och konsumtion. Fokus ligger framför allt på att skapa en bild av de olika debattämnen som finns i diskussionen kring queerlitteratur. Det tredje temat till sist går närmare in på queerlitteraturens uppmärksamhet och mottagande i det litterära fältet. Frågorna försöker ta reda på hur queerlitteratur idag uppmärksammas i allmänhet men också av olika konsekrationsinstanser som litteraturkritiken, litterära priser, litterära festivaler, med mera. Genom att ställa de här frågorna hoppas jag alltså att kunna svara på mina frågeställningar. För en översikt över alla frågor hänvisar jag till intervjuguiden som finns med som bilaga i denna uppsats.

De semi-strukturerade intervjuerna som jag genomförde följde i stort sett intervjuguidens struktur men ibland ändrade sig frågornas ordning på grund av att intervjupersonen i sitt svar redan anknöt till ett följande tema, vilket inte är onormalt i semi-strukturerade intervjuer.⁹ Sedan var det ofta så att jag som intervjuare ställde några mer specifika frågor antingen om intervjupersonens egen verksamhet i det litterära fältet eller som förtydligande av något som hen hade sagt i tidigare intervjuer eller artiklar. Det innebär också att jag inför varje intervju läste in mig i det som intervjupersonen upplever som viktigt. Denna förberedelse var viktig för ett smidigt förlopp av intervjun men också för att få fylliga och detaljerade svar, vilka behövs i en kvalitativ undersökning.¹⁰

För urvalet av intervjupersonerna baserade jag mig i ett första steg framför allt på online datamaterial om queerlitteratur. Den här urvalsmetoden kallas för målinriktad

---

⁹ Bryman 2018, s. 301.

¹⁰ Bryman 2018, s. 301.

eftersom jag på ett strategiskt sätt valde ut intervjupersoner så att urvalet var relevant utifrån mina frågeställningar. Uppsatsens syfte är att undersöka queerlitteraturens position och status i det svenska litterära fältet så det gällde att intervjua personer som är väl insatta i det queerlitterära fältet och som befinner sig i olika positioner i det litterära fältet, det vill säga att jag till exempel inte bara pratade med förläggare på queerförlag utan också med en förläggare på ett större etablerat förlag som inte har en specifik inriktning på queerlitteratur men som också har en queer utgivning. Därtill använde jag mig av en annan urvalsmetod som kallas för snöbollsurval. I denna metod använder sig forskaren av intervjupersonerna för att komma i kontakt med ytterligare personer. Den här metoden visade sig lämplig för min undersökning då jag kom i kontakt med personer som jag inte från början tänkte på.

2.1. Intervjupersoner

På grund av den rådande epidemin genomfördes samtliga intervjuer digitalt i mars-april 2021. Nedan går jag kort igenom de olika intervjupersonerna i den ordning i vilken jag har intervjuat dem för att förtydliga varför de har valts ut för denna undersökning.

Den första personen som jag intervjuade var **Sebastian Lönnlöf**. Lönnlöf är litteraturkritiker och kulturskribent för Svenska Dagbladet där han skriver med ett särskilt intresse för bland annat hbtq-tematik. Därtill är han också författare till bland annat boken *HBTQ. Böcker bortom normen* som gavs ut 2014 på BTJ förlag. På sin blogg *Tekoppens tankar* samlar Lönnlöf "böcker som har någon form av hbtq-tematik, oavsett litterär kvalitet och om hbtq-tematiken är väl eller illa skildrad".¹¹ Sedan 2021 är Lönnlöf med i ett projekt vid Göteborgs universitet som ska skapa en databas för all svensk hbtq-litteratur.

Makz Bjuggfält och Milla Leskinen är litteraturvetarna bakom webbsidan Bögbibblan där de "vill få fler att upptäcka den rika floran av bög-, flat-, queer-,

---

¹¹ Lönnlöf, S. (2018). *Skeva sidor*. Hämtad 7 april 2021 från <https://hbtq.tekopenstankar.se/>

trans- och intersexlitteratur”.¹² Numera finns Bögbibblan också som poddsändning. 2020 blev Bjuggfält och Leskinen utsedda till Augustambassadörer för kategorin Årets svenska skönlitterära bok.

Marcus Tallberg grundade Tallbergs förlag 2017 som producerar regnbågsmedia vilket inkluderar ”hbtq, etnicitet, religion, klass, kön och funktionsvariationer med flera.”¹³ Tallberg är också författare till bland annat boken *Böggjävvel* (2011) och *Att vara Alice* (2018).

Emil Åkerö är författare, föreläsare och utbildare som skriver och föreläser om hbtq-temat. Åkerö gav ut sin debutroman *Veckopojkvännen* (2018), som handlar om ett kärleksexperiment mellan två killar, på Tallbergs förlag.

Sara Lövestam är författare på Pirat förlaget och har skrivit många olika böcker från romaner och barn- och ungdomsböcker till grammatikböcker. Många av Lövestams böcker skildrar på något sätt ett hbtq-tema som till exempel bokserien om Kouplan, en detektiv med en identitet som kan beskrivas som trans. Den första boken i serien, *Sanning med modifikation* (2015), vann Deckarakademiens stora pris för deckardebut 2015 och Frankrikes ’Grand Prix de Littérature Policière’.

Karin Salmson är numera författare, föreläsare och frilansredaktör men drev till och med 2018 Olika förlag, ett normkritiskt barnboksförlag. Salmson arbetar med normkritik, genus och mångfaldsfrågor.

Sam Holmqvist har skrivit en doktorsavhandling vid Umeås universitet om transmotiv i äldre skönlitteratur och är numera lärare i genusvetenskap vid Södertörns högskola. Tillsammans med Lönnlöf är han med i Queerlit, ett projekt vid Göteborgs universitet som ska skapa en databas för all svensk hbtq-litteratur.

Anna Nygren debuterade hösten 2020 med *Hunger* på Lesbisk Pocket förlag. Boken handlar om en förälskelse av jag-personen i en äldre kvinna. Hon pratade om sin debut i en queerlitterär salong av P1 Kultur. Nygren svarade på några av mina frågor i ett mejlsamtal.

---

¹² Bögbibblan. (2020). *Om Bögbibblan*. Hämtad 7 april 2021 från <https://www.bogbibblan.se/om-bogbibblan>

¹³ Tallbergs förlag. (2020). *Om Tallbergs förlag*. Hämtad 7 april 2021 från <https://tallbergsforlag.se/om-tallbergs-f%25C3%25B6rlag.html>

Frida Öst är förläggare på Genusredaktörerna, ett förlag i Malmö som har gett ut bokserien *Queerlequin* sedan 2015. *Queerlequin* kan beskrivas som en serie av normbrytande romance-böcker. Genusredaktörerna erbjuder dessutom normkritisk korrekturläsning, som ”utgår från normer kring kön, etnisk tillhörighet, religion och trosuppfattning, könsidentitet eller könsuttryck, funktion, sexuell läggning, klass och ålder”¹⁴.

Christer Edeholt är biblioteksutvecklare och initiativtagare till Regnbågshyllan, en ”hylla med romaner, poesi, biografier, faktaböcker, barnböcker, ljudböcker, filmer och broschyrer med hbtq-innehåll som ska lyfta fram en del av det hbtq-media som finns i biblioteket.”¹⁵

Alvina Chamberland är författare och förläggare på Dockhaveri förlag, ett kollektivförlag ”sysselsatt med strategier för flersamt skrivande, kritik av genimyten, former för litterär organisering som inte bygger på konkurrens och författaresamhet, samt politiska frågor kring femininitet, funktionalitet och motstånd.”¹⁶

Kristofer Folkhammar är författare och litteraturkritiker för Aftonbladet. Folkhammar debuterade 2011 med romanen *Isak och Billy* och är aktuell med *Är det barnen, baby?* (2021), en bok om en homosexuell man som just har blivit pappa och som skriver ett brev till en vän om föräldraskapet. *Är det barnen, baby?* publicerades på Natur & Kultur.

Mats Strandberg är skräckförfattare och debuterade 2006 med *Jaktsäsong*. Strandbergs böcker ges ut på Norstedts och skildrar ofta hbtq-personer. Många av hans romaner översattes på engelska.

Lou Mattei är ordförande för den ideella föreningen Page 28 i Malmö. I maj öppnade Page 28 den enda bokhandeln i Sverige med inriktning på hbtq-litteratur.

---

¹⁴ Genusredaktörerna. (u.å.). *Tjänster*. Hämtad 7 juni 2021 från <https://genusredaktorererna.se/tjanster/>

¹⁵ Bergström, L. (2012, 21 september). Biblioteket motverkar homofobi. *SVT Nyheter*.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasterbotten/umea-stadsbibliotek-vill-motverka-homofobi>

¹⁶ Dockhaveri förlag. (2020). *Om Dockhaveri*. Hämtad 13 april 2021 från <https://www.dockhaveri.se/om-dockhaveri/>

Elise Karlsson är vikarierande förläggare på Norstedts förlag. I vanliga fall är hon redaktör. Karlsson har erfarenhet med böcker som skildrar hbtq-teman.

3. TEORETISK BAKGRUND

I föreliggande kapitel redovisar jag de teoretiska utgångspunkter som jag har valt för min studie. Det övergripande syftet med studien är att undersöka queerlitteraturens status och position i det svenska litterära fältet. Ett första problem som uppstår här är hur man kan definiera begreppet queer. Hur avgränsar man ett begrepp som enligt olika forskare egentligen inte får avgränsas? Genom åren har begreppet använts av olika grupper för att syfta på olika saker. I kapitlets första del använder jag mig av sekundärlitteratur för att beskriva queerbegreppets historia. Jag försöker visa hur begreppet utvecklade sig från ett skällsord till ett socialpolitiskt slagord som idag används inom vitt skilda områden. Ett viktigt område där begreppet står centralt är queerteorin som kan beskrivas som en samling av kritiska perspektiv på sexualitet. Några viktiga namn på området som jag tar upp i denna del är bland annat Teresa de Lauretis, Judith Butler, Eve Kosofsky Sedgwick och Tiina Rosenberg. Med utgångspunkt i deras teorier och åsikter kring queer vill jag diskutera de olika betydelser som begreppet tillskrivits. I kapitlets sista del beskriver jag hur queerteorin har använts inom litteraturvetenskapen för att studera hur olika normer gestaltas i skönlitteraturen. Genom att jämföra olika litteraturvetenskapliga studier som har använt sig av queerteorin vill jag försöka komma åt en första förståelse av vad begreppet queerlitteratur kan innebära. Sedan kan jag börja min analys av den svenska queerlitteraturen där jag använder mig av intervjupersonernas åsikter på begreppet för att komma till en ännu bättre förståelse av queerlitteraturen, vilket är nödvändigt för att undersöka dess status och position i det litterära fältet.

3.1. QUEERBEGREPPETS HISTORIA

Idag har begreppet queer många olika betydelser vilket ibland kan göra det svårt att riktigt förstå vad man syftar på när man använder begreppet. Queer har dock inte alltid varit ett sådant komplicerat begrepp. I den här delen beskriver jag hur begreppet har utvecklats och vilka betydelser som har utkristalliserat sig.

Enligt Oxford English Dictionary myntades begreppet queer under 1500-talet på engelska och hade ursprungligen betydelser som "konstig", "udda" eller "excentrisk".¹⁷ Falska pengar kunde vara queera eller någon som var sjuk kunde känna sig queer. Från början av 1900-talet användes begreppet som ett skällsord för homosexuella män och kvinnor¹⁸ men också homosexuella män började kalla sig själva för queer, huvudsakligen för att särskilja sig från mer feminina homosexuella män.¹⁹

Uttrycket queer upplevdes snabbt som förklenande och som reaktion började man använda ordet *gay*. Ambjörnsson placerar lanseringen av *gay*-begreppet på 1970-talet, då homosexuella hoppades att skällsordet queer skulle falla i glömska genom att använda *gay*.²⁰ Upproret på baren Stonewall Inn i New York den 28 juni 1969, även kallat Stonewallupproret, markerade början av den moderna *gay*-rörelsen. Allt fler homosexuella personer började komma ut för att värna om sina rättigheter och intressen och var stolta över att använda ordet *gay*. På ett liknande sätt har ord som *flata* och *bög* i Sverige under samma tid börjats användas av homosexuella kvinnor och män själva. För dem var det ett sätt "att återta ett stigmatiserat ord och göra det till sitt"²¹. Queer däremot hade fortfarande en negativ konnotation.

I stället för att falla i glömskan började queer i slutet av 1980-talet ändå att tas upp igen av en grupp unga aktivister. Det var under den årliga frigörelseparaden i New York 1990 som aktivistgruppen Queer Nation skanderade slagorden "We're Here,

---

¹⁷ Oxford University Dictionary. (u.å.). *Queer*. Hämtad 28 maj 2021 från <https://www.oed.com/view/Entry/156236?rskey=UWJeli&result=2&isAdvanced=false#eid>

¹⁸ Ambjörnsson, F. (2018). *Vad är queer*. Natur & Kultur.

¹⁹ Rosenberg, T. (Ed.) (2005). *Könet brinner! Judith Butlers texter i urval*. Natur & Kultur, s. 97.

²⁰ Ambjörnsson 2018.

²¹ Ambjörnsson 2018.

“We’re Queer, Get Used To It!” och delade ut flygblad som uppmanade till uppror²². Den här händelsen anses som en övergång från gay till queer. I stället för gayrörelsen börjar man nu även tala om queerrörelsen. Det var den här gruppen av unga aktivister som ville ta avstånd från gayrörelsen och som markerade detta bland annat genom att återanvända ordet queer. På så sätt blev queerbegreppet ett sätt att uppmana till konfrontation men samtidigt också en möjlighet att öka synlighet för queera personer utan att bli utsatta för hot om våld. I Queer Nations manifest motiveras valet av queerbegreppet tydligt med att ordet ska signalera ett brott mot gayrörelsens strävan efter acceptans och tolerans. Gayrörelsen skulle enligt Queer Nation ha blivit för inriktade på förhandling och samtal med myndigheter och institutioner. Queerrörelsen däremot hade en mer upprorisk attityd som Ambjörnsson länkar ihop med aidsutbrottet på 1980-talet, när bland annat homosexuella män utpekades som syndabockar till virusets spridning.²³ Queerrörelsen ville därför kämpa mot denna bild som samhället hade om homosexuella.

Aktivism var alltså ett mål som queerrörelsen strävade efter. Ett annat mål var ”att skapa allianser och överbrygga interna skillnader”²⁴. Man började ifrågasätta gayidentiteten som gayrörelsen var byggd kring. Bland annat bisexuella och transpersoner kände sig mindre välkomna i gaysammanhanget. Queerbegreppet kändes i stället mer angeläget för att det skulle ”beteckna och inbegripa *alla* (min kursivering) som ställer sig utanför den normerande heterosexualiteten, allt ifrån transpersoner och bisexuella till heterosexuella som inte betar sig enligt den heterosexuella normen”²⁵. Under begreppet samlas alltså människor med olika genusidentiteter och sexuella identiteter som bryter mot normen. Detta innebär dock inte att queer kan betraktas som en avgränsbar identitet. Ambjörnsson skriver att queer betecknar och inbegriper alla som ställer sig utanför den heterosexuella normativiteten.²⁶

---

²² Ambjörnsson 2018.

²³ Ambjörnsson 2018.

²⁴ Ambjörnsson 2018.

²⁵ Ambjörnsson 2018.

²⁶ Ambjörnsson 2018.

Ändå verkar queerbegreppet förbli ett mycket omdiskuterat begrepp som hela tiden håller på att förändras. Men man kan fastställa att det har utkristalliserats olika betydelser under åren. Under 1900-talet utvecklade sig queer från ett skällsord till ett socialpolitiskt slagord och samlingsnamn för olika normbrytande identiteter. Förmodligen kommer nya betydelser att utveckla sig i framtiden. Det har att göra med vad man kallar queerbegreppets expansiva egenskap. Det är dock inte alltid tydligt vilka identiteter man syftar på. Innan jag diskuterar queerbegreppets olika betydelser vill jag först ta upp ett område där queerbegreppet står centralt och som också är en viktig utgångspunkt för min studie, nämligen queerteorin.

3.2. QUEERTEORIN

Ungefär samtidigt med att queerrörelsen (inte gayrörelsen) var på väg att utveckla sig i den anglosaxiska världen började queerbegreppet så småningom också göra sitt inträde i den akademiska världen. Det var filmvetaren Teresa de Lauretis som 1990 introducerade begreppet queerteori på konferensen *Queer Theory: Lesbian and Gay Sexualities* som hon själv organiserade vid Californias universitet. Genom att introducera queerteorin ville de Lauretis kritisera "den relativt etablerade homosexualitetsforskningens syn på lesbiska och bögar som enhetliga och tydligt avgränsade identitetskategorier"²⁷. Begrepp som lesbisk och gay skulle enligt de Lauretis framhålla och befästa diskurser, identiteter, samfund och livsstilar och på så sätt begränsa teoretiseringen av sexualiteter.²⁸ Queer däremot, som inte riktigt kan anses som en enskilt avgränsbar identitet, skulle i stället vara "en annan diskursiv horisont, ett annat sätt att tänka sig det sexuella"²⁹.

På kort tid, inom mindre än ett decennium, lyckades queerteorin etablera sig som ett akademiskt ämne på universitet.³⁰ En ny generation av unga, oftast homosexuella akademiker började utveckla "nya synsätt och perspektiv på homosexualitet och den kultur där homosexualitet existerar och betyder

---

²⁷ Ambjörnsson 2018.

²⁸ Rosenberg 2005, s. 21.

²⁹ Rosenberg 2005, s. 21.

³⁰ Kulick, D. (1996). Queer Theory: Vad är det och vad är det bra för? *Lambda Nordica*, 2(3–4), s. 5.

någoting”³¹. Det gjorde de med utgångspunkt i texter av poststrukturalistiska tänkare som Michel Foucault, Jacques Lacan och Jacques Derrida. Så skrev till exempel Foucault om hur våra identiteter och känslor egentligen är unika och socialt frammanade.³² Lacan föreläste om hur identitet är en process som aldrig är fullbordad och bestämt av ett betydelsesystem som enligt Derrida vilade på skillnader och på ”ett ständigt, oändligt uppskjutande som gjorde att betydelse alltid fanns någon annanstans än där man sökte den”³³. Med hjälp av dessa teorier formulerade den nya generation av unga akademiker nya synsätt och perspektiv på homosexualitet som så småningom började att kallas för queerteorin. Queerteorin ska alltså inte anses som bara en enhetlig teori utan snarare som en samling av olika perspektiv och sätt att betrakta det heteronormativa i kulturen och samhället.

Namn som Teresa de Lauretis, Judith Butler, Michael Warner och Eve Kosofsky Sedgwick, som alla kom fram under 1990-talet, brukar ofta anses som queerteorins pionjärer. De tillhörde mestadels humaniora och skrev framför allt texter som behandlade filosofiska eller kulturella fenomen, oftast med hjälp av specialiserade begrepp och ordvändningar, vilket har varit anledning till att queerteorin ofta har anklagats för att vara obegriplig.³⁴

En av de viktigaste teoretiker som har bidragit till queerstudier är Judith Butler. I sin inledning till *Könet brinner*, en samling av Butlers texter på svenska, betonar Tiina Rosenberg Butlers betydelse för queerstudier:

”Judith Butler är en av de mest inflytelserika tänkarna i vår samtid. Hennes texter har utmanat och förändrat synen på genus, identitet, sexualitet, politik och makt. Hon har som få kunnat sätta en genomgripande och internationellt uppmärksammas intellektuell agenda med utgångspunkt i såväl feminism och gayrörelse som i västerländsk filosofisk tradition.”³⁵

Många andra teoretiker och forskare har tagit Butlers resonemang och idéer kring kön och sexualitet till utgångspunkt för sina undersökningar och även i min analys

---

³¹ Kulick 1996, s. 5

³² Kulick 1996, s. 9.

³³ Kulick 1996, s. 9.

³⁴ Ambjörnsson 2018.

³⁵ Rosenberg 2005, s. 7.

återkommer begrepp och tankar som kan härledas till Butler. Även om andra teoretiker oförnekligen också har bidragit mycket till queerteorins utveckling och har formulerat intressanta idéer som jag till en viss grad också använder i min uppsats väljer jag här att gå närmare in på Butlers resonemang.

Samma år som de Lauretis myntade begreppet queerteori på konferensen om homosexualitet vid Californiens universitet publicerades Butlers bok *Gender Trouble* (1990) vilket skulle göra att Butler etablerade sig raskt "som en queer röst i feministisk teori och debatt"³⁶. Trots att Butler i *Gender Trouble* inte explicit tar ställning till queerbegreppet i sig (något som hon i senare texter ändå gör) låter sig hennes idéer lätt anknyta till queerteorin. Rosenberg menar att Butlers resonemang kännetecknas av två centrala tankegångar som hon sammanfattar utifrån begreppen genealogi och performativitet³⁷, något som jag för min studie gärna ansluter mig till.

Genealogi med hänsyn till queerstudier innebär att kategorierna kön/genus och sexualitet inte kan föras tillbaka "till naturliga skillnader mellan kvinnor och män och inte heller till något annat mystiskt ursprung eller tillstånd"³⁸. I anslutning till genealogi innebär performativitet kortfattat att man inte per automatik föds till man eller kvinna utan att man görs till man eller kvinna. Genom performativetsbegreppet gör Butler av med den binära könsuppdelningen i män och kvinnor. Människor har inga förutbestämda inre essenser utan det är deras sociala praktiker som skapar kategorier som kön/genus, sexualiteter, etniciteter med mera. Ett exempel på en sådan social praktik som iscensätter femininitet och maskulinitet kunde vara att "kvinnor sitter med ihoppressade ben, medan män sitter med särade ben"³⁹. Detta uttalande visar på ett genusnormativt förhållningssätt. När man betar sig i enlighet med sådana genusnormer, när man som kvinna sitter med ihoppressade ben och som man med särade ben, så upprätthålls och förstärks dessa normer.

---

³⁶ Rosenberg 2005, s. 8.

³⁷ Rosenberg 2005, s. 9.

³⁸ Rosenberg 2005, s. 9.

³⁹ Rosenberg 2005, s. 16.

Genealogi och performativitet är alltså två centrala begrepp i Butlers teorier kring kön och sexualitet men också i queerteorin i allmänhet. I en artikel i tidskriften *Lambda Nordica* sammanfattar Don Kulick queerteorins frågeställningar så: "Hur kommer det sig att heterosexualiteten tror sig vara naturlig och ursprunglig? Varför har den ett så starkt behov av att övertyga om dess självklarhet? Och, förresten, vad är heterosexualitet egentligen? Vad har den för historia? Hur är den organiserad? Hur är den frammanad? Hur är den upplevd? Och i vilken utsträckning och på vilka sätt är den beroende av homosexualitet för att den överhuvudtaget ska kunna existera och övertyga?"⁴⁰

Ur Kulicks frågeställningar framgår att heterosexualitet också är en av queerteorins centrala studieobjekt och framför allt hur man umgås med ett begrepp som heterosexualitet. Queerteorin använder sig av queerbegreppet och ett queert perspektiv för att ifrågasätta heterosexualiteten och för att kritisera det (hetero)normativa i samhället och kulturen. Men på vilka sätt gör queerbegreppet detta och hur skulle man kunna definiera begreppet? Det är vad jag vill diskutera i nästa kapitel.

3.3. ATT DEFINIERA DET ODEFINIERBARA?

Även om Butler inte tog upp queerbegreppet explicit i *Gender Trouble* kan man ur det föregående förstå att hennes resonemang har varit grundläggande för queerteorin. I senare verk förhåller sig Butler ändå kritiskt mot queerbegreppet. I essän "Critically Queer" skriver hon om queer och genusperformativitet. Hon börjar med att väcka frågan om hur ett begrepp som först signalerade förakt har vänts till att ha en rad nya och positiva betydelser.⁴¹ Vidare förenar Butler begreppet queer med sin performativitetsteori. Så menar hon till exempel att den som använder begreppet för att på ett negativt sätt utpeka och stämpla någon annans sexualitet upprätthåller och bekräftar normen. Hon påpekar att "stora delar av den

---

⁴⁰ Kulick 1996, s. 10.

⁴¹ Rosenberg 2005, s. 97.

heterosexuella världen [alltid] har [...] behövt de queera för att försöka förneka dem med begreppets performativa kraft.”⁴²

”Begreppet queer har fungerat som en språklig praktik vars syfte har varit att skambelägga subjektet det benämner, eller snarare att skapa subjektet *genom* denna skambeläggande interpellation. Queer får sin kraft genom det upprepade åberopandet genom vilket det sammankopplats med anklagelse, patologisering och förolämpning.”⁴³

För en lång tid har queer använts för att skapa och samtidigt utestänga en grupp som ur användarens perspektiv inte tillhör det normativa. Ur ett heterosexuellt perspektiv har begreppet spelat en roll i skapandet av konstitutiva och exkluderande maktrelationer.⁴⁴ Åsikten om att queer fungerar som en språklig praktik återkommer också hos Sedgwick, en av de andra centrala queerteoretikerna:

” [...] a part of its experimental force as a speech act is the way in which it dramatizes locutionary position itself. Anyone’s use of “queer” about themselves means differently from their use of it about someone else. [...] “Queer” seems to hinge much more radically and explicitly on a person’s undertaking particular, performative acts of experimental self-perception and filiation.”⁴⁵

Queer innebär alltså en performativ kraft med vilken man inte bara kan utestänga en grupp utan också med vilken man på ett radikalt och explicit sätt kan positionera sig själv i ett socialt sammanhang. Queerbegreppets performativa kraft kan samtidigt också innebära en viss subversivitet. Genusparodier kan anses som exempel på subversiv performativitet i den meningen att de radikaliserar föreställningen om att det skulle finnas binära genusnormer. Att vara queer kan anses som subversiv på det sättet att man inte tillhör standarduppsättningen av vissa förutbestämda genusnormer.

Samtidigt kräver det enligt Butler också att man vänder sig mot dessa maktrelationer, att man hela tiden fortsätter att ifrågasätta samtida identitetskategorier. Butler inser att det finns ett demokratiserande poäng med att

---

⁴² Rosenberg 2005, s. 97.

⁴³ Rosenberg 2005, s. 101-102.

⁴⁴ Rosenberg 2005, s. 103.

⁴⁵ Sedgwick, E. K. (1993). *Tendencies*. Duke University Press, s. 9.

använda identitetsbeteckningarna men man måste enligt henne samtidigt också kritisera dessa begrepp "för de uteslutande manövrer genom vilka de uppstår"⁴⁶. Man kan stödja sig på identitetskategorier som till exempel queer när man ställer politiska krav men man måste vara medveten om den risk som åtföljer en sådan användning. Butler ser queer förresten som en expansiv term som hela tiden måste omstruktureras så att den kan fortsätta att ifrågasätta samtida normer.

"Om begreppet queer skall kunna utgöra grund för kollektiva protester och ge upphov till historiska reflektioner och spekulationer om framtiden, måste det förbli herrelöst, alltid och endast förändrat, förvanskat, queerat från en tidigare användning i linje med väsentliga och allt bredare politiska syften."⁴⁷

Trots att queer enligt Butler måste förbli herrelöst och inte ska avgränsas har det funnits många försök att definiera begreppet så noggrant som möjligt. Det har förmodligen mestadels att göra med pedagogiska syften. Vill man öka sin kunskap om queer så bidrar sådana definitioner och beskrivningar av begreppet ganska mycket. I det följande vill jag därför ta upp och diskutera några definitioner. Det handlar oftast inte bara om en definition utan om flera (kompletterande) definitioner. Ett första inlägg som jag vill ta upp kommer ur tidskriften *English Journal* som presenterar en glossarlista över olika termer och begrepp som har att göra med hbt och queer. Författarna Becca Chase och Paula Ressler betonar att deras förslag är subjektiva och föränderliga eftersom man hela tiden hittar nya sätt att utmana idéerna och föreställningarna kring kön och sexualitet, vilket på nytt kan länkas ihop med begreppets expansiva egenskap. Deras definition av queer är tredelad:

"1) An umbrella term that includes all LGBT people. The term was and still often is used pejoratively. However, many LGBTQ people use the term with pride.

2) A person who has a nonnormative sex/gender identity, but does not consider zimsself to be straight or gay.

3) A perspective that challenges normative ideas, particularly but not exclusively about sex and gender (as in "queer theory")."⁴⁸

---

⁴⁶ Rosenberg 2005, s. 103.

⁴⁷ Rosenberg 2005, s. 104.

⁴⁸ Chase, B., & Ressler, P. (2009). An LBGT/Queer Glossary. *English Journal*, 98(4), s. 24.

Definitionens första del omskriver queer som ett paraplybegrepp för homosexuella, bisexuella och transpersoner, vilket urskiljer begreppet från till exempel gaybegreppet som verkar utesluta bisexuella och transpersoner. I Chase och Resslerers förslags andra del utvidgas definitionen till personer med icke-normativa kön/genus-identiteter, men som inte betraktar sig som antingen hetero- eller homosexuell. Här används dessutom det engelska könsneutrala pronomet "zimsel" som är mest passande för personer som inte identifierar sig som man eller kvinna. Den här andra delen definierar queerbegreppet på ett bredare sätt. Det är inte riktigt tal om en enskild identitetskategori utan snarare om att inte kunna eller vilja tilldelas en kategori. Denna slags definition förekommer också hos Sedgwick:

"That's one thing that "queer" can refer to: the open mesh of possibilities, gaps, overlaps, dissonances and resonances, lapses and excesses of meaning when the constituent elements of anyone's gender, of anyone's sexuality aren't made (or can't be made) to signify monolithically."⁵⁰

I citatet beskrivs queer av Sedgwick som ett öppet begrepp, som alla olika möjligheter och kombinationer som har att göra med genus och sexualitet. Chase och Resslerers definitioners tredje del beskriver queer som ett normkritiskt perspektiv som inte nödvändigtvis har att göra med genus eller sexualitet. Exempelvis nämns här queerteorin. Att queer som perspektiv inte nödvändigtvis måste ha att göra med genus och sexualitet är intressant och nämns bland annat också av Butler i sin förklaring av performativitetsbegreppet (se ovan), där hon också till exempel inkluderar etniciteter.

Ett annat förslag till en definition av queer ges till exempel av RFSL (riksförbundet för sexuellt likabehandling) som har skapat en begreppsordlista med begrepp som kan förekomma i samtal med och om hbtq-personer:

"Queer kan innebära olika saker. I förkortningen "hbtqi" brukar queer stå för queer som identitet, *att vara queer*. Det innebär att på något sätt bryta mot

---

⁴⁹ Idag används även "they/them/their" som könsneutrala pronomen på engelska.

⁵⁰ Sedgwick 1993, s. 8.

normer kring kön, sexualitet och/eller relationer, exempelvis genom att vara transperson, ha en icke-monogam relation eller att skaffa barn med en vän istället för en kärlekspartner. Det kan även innebära att inte vilja eller kunna definiera sitt kön eller sin sexuella läggning. Begreppet *queer* kan även syfta på queerteori eller queeraktivism, vilka båda grundar sig i idéer om att ifrågasätta normer kring kön och sexualitet och granska hur det hänger samman med makt och inflytande.”⁵¹

En sak som är intressant med RFSL:s definition är att också olika icke-normativa relationsformer inkluderas, som till exempel polyamorösa eller polygama relationer. I den meningen är RFSL:s definition bredare än den av Chase och Ressler. En annan sak som urskiljer RFSL:s definition och den av Chase och Ressler är att RFSL menar att queerteori ifrågasätter normer kring kön och sexualitet medan queeteorin enligt Chase och Ressler främst *men inte exklusivt* ifrågasätter normer kring kön och sexualitet. Enligt Sedgwick kan queer också handla om mer än ifrågasättandet av bara normer kring kön och genus. Hon skriver följande om queerbegreppet:

”[...] At the same time, a lot of the most exciting recent work around “queer” spins the term outward along dimensions that can’t be subsumed under gender and sexuality at all: the ways that race, ethnicity, postcolonial nationality criss-cross with these and other identity-constituting, identity-fracturing discourses, for example.”⁵²

Queer framstår här som ett paraplybegrepp för alla identitetsskapande element som kan beskrivas som icke-normativa och alla slags kombinationer av icke-normativa identitetsskapande element. Den här definitionen ger queerbegreppet en mycket bred karaktär som täcker många olika områden, från kön och sexualitet till etnicitet och nationalitet och förmodligen ännu mer.

I ovanstående har det presenterats olika definitionsförslag till queerbegreppet. Det har visat sig att det finns många likheter mellan de olika definitionsförslagen men ändå skiljer de sig till en viss grad. Att ge en fast definition skulle förresten tillintetgöra queerbegreppets expansiva karaktär och begreppets möjlighet att

---

⁵¹ RFSL. (2021, den 17 mars). *Begreppsordlista*. <https://www.rfsl.se/hbtqi-fakta/begreppsordlista/>

⁵² Sedgwick 1993, s. 8–9.

ifrågasätta den rådande normen. Man kan däremot försöka att komma åt en sammanfattning av begreppets olika betydelser, något som Rosenberg i sin bok *Queerfeministisk agenda* (2002) har försökt. Hon sammanfattar de vanligaste betydelser som queerbegreppet under 1900-talet har fått.⁵³

Enligt Rosenberg har queerbegreppet för det första fungerat "som synonym för lesbisk, gay, bisexuell eller transidentiteter"⁵⁴. För det andra har begreppet använts "som ett paraplybegrepp för lesbiska, gay, bisexuella och/eller transpersoner med liten uppmärksamhet på skillnader mellan dessa grupper eller som paraplybegrepp för olika icke-heterosexuella positioner"⁵⁵. Queer har också fungerat "som beteckning på olika icke-normativa köns- eller genuspositioner eller som beteckning på icke-heterosexuella företeelser vilka inte tydligt kan markeras som lesbiska, gay, bisexuella eller transpositioner utan vilka tycks innefatta en eller flera aspekter av dessa kategorier och referera till en eller flera av dem samtidigt, då ofta på ett "förvirrande" eller dissonant sätt"⁵⁶. Till sist har queer enligt Rosenberg fungerat "som beteckning på åskådarpositioner, tolkningar, konstverk, kulturella företeelser och textuella kodsystém som hänvisar till eller faller utanför heterosexuella, lesbiska, gay, bisexuella eller transidentiteternas förståelse och kategoriseringar av kön/genus och sexualitet"⁵⁷. På så sätt, menar Rosenberg, "blir queer en beteckning av det som går utöver de etablerade kategorierna för kön/genus och sexualitet"⁵⁸.

Det finns alltså ingen entydig definition till queerbegreppet och det behövs inte heller. Mångfalden av betydelser för queerbegreppet bidrar till dess användbarhet i frågor kring maktrelationer och (hetero)normativitet. Det gör också att queer är tillämpbar i många olika områden. Ambjörnsson beskriver den förändring där queer, som i början huvudsakligen användes inom humaniora, idag fått fäste inom

---

⁵³ Rosenberg skriver i en fotnot att hennes definitioner är en lätt modifierad version av Alexander Dotys definitioner av queerbegreppet. Rosenberg har framför allt inkluderat transidentiteter inom kategorin queer, något som Doty valt att inte göra.

⁵⁴ Rosenberg, T. (2002). *Queerfeministisk agenda*. Atlas, s. 11–12.

⁵⁵ Rosenberg 2002, s. 11–12.

⁵⁶ Rosenberg 2002, s. 11–12.

⁵⁷ Rosenberg 2002, s. 11–12.

⁵⁸ Rosenberg 2002, s. 11–12.

samhällsvetenskap, juridik, teologi och även naturvetenskap.⁵⁹ I nästa del vill jag gå in på hur queer och queerteorin används inom litteraturvetenskapen för att komma till en första förståelse av vad queerlitteratur kan innebära.

3.4. QUEERA LÄSNINGAR OCH QUEERLITTERATUR

Efter att ha diskuterat queerbegreppet och hur man brukar definiera det vill jag i det här kapitlet fokusera på begreppet queerlitteratur som inte heller låter sig lätt definiera. Som utgångspunkt till den här diskussionen använder jag antologin *Queera läsningar* (2012) som samlar litteraturvetenskapliga texter med queera perspektiv.

I förordet till *Queera läsningar* skriver redaktörerna Katri Kivilaakso, Ann-Sofie Lönngren och Rita Paqvalén att queerteorin snabbt blev ett populärt teoretiskt perspektiv på det nordiska akademiska fältet i mitten av 1990-talet och att queerteoretiska studier också började komma fram inom litteraturvetenskapen.⁶⁰ I Norden finns det enligt redaktörerna ett stort antal litteraturvetenskapliga texter med en queer infallsvinkel men de har varit "allt för tematiska till sin utgångspunkt"⁶¹. Det behövs en tydligare korsbefruktnings mellan litteraturvetenskapliga metoder och queerteorin. På så sätt kan "de litteraturvetenskapliga metoderna ge den queerteoretiskt orienterade forskaren konkreta redskap för att gå djupare in i texten och spåra hur queer dissonans skapas genom till exempel valet av berättarstrategier, fokalisering och stilistiska medel"⁶². Samtidigt kan queerteorin "öppna litteraturvetenskapen inte enbart för nya infallsvinklar och kunskapsområden, utan också för en ny förståelse för hur olika normer formar vår litteratursyn och våra läsningar"⁶³.

Vad brukar man nu egentligen förstå under en queerläsning?

---

⁵⁹ Ambjörnsson 2018.

⁶⁰ Kivilaakso, K., Lönngren, A., & Paqvalén, R. (2012). *Queera läsningar. Litteraturvetenskap möter queerteori*. Rosenlarv, s. 8.

⁶¹ Kivilaakso et al. 2012, s. 9.

⁶² Kivilaakso et al. 2012, s. 9.

⁶³ Kivilaakso et al. 2012, s. 9.

”En queerläsning intresserar sig för textens luckor, sprickor och ologiskheter, för textens inneboende dissonans och ambivalens. Det är en läsning som tar fasta på textens tystnader, det den samtidigt avslöjar och döljer, och inte minst det som framstår som avvikande och udda och som bryter mot normativa uppfattningar om kön och sexualitet.”⁶⁴

En queerläsning ifrågasätter alltså hur normer om kön och sexualitet gestaltas och bekräftas i texten. I antologin samlas litteraturvetenskapliga queerläsningar som diskuteras ur olika perspektiv, till exempel i relation till genre, historia och olika kontexter. Andra bidrag i antologin applicerar queerteori på medeltidslitteratur som skildrar andra normer än dagens litteratur eller kombinerar queerteori med andra litteraturteoretiska perspektiv, som ekokritik. Alla bidrag i antologin har gemensamt att de använder ett queert perspektiv för att läsa en text, vilket inte direkt ger ett svar på frågan vad som brukar anses som queerlitteratur. Det är inte i första hand primärlitteraturen som texterna studeras som är queera, snarare perspektivet ur och med vilket man betraktar texten. Oftast studeras även texter som vid första ögonkastet inte alls handlar om queer men som genom att tillämpa en queerläsning på dem ändå visar underliggande queera teman.

I den redaktionella artikeln ”Queer Readings/Reading the Queer” förklarar Jenny Björklund att det genom åren har funnits olika typer av queerläsningar som existerat bredvid varandra.⁶⁵ Hon nämner till exempel ’reparative readings’ och ’surface readings’. En ’reparative’ läsning utgår från att texter kan tolkas på många olika sätt och att några är mer förutsägbara än andra. En ’surface’ läsning fokuserar på att blottlägga textens ytliga betydelse. Det finns alltså inte bara en queerläsning utan flera olika queerläsningar som ändå alla fokuserar på hur genus och sexualitet gestaltas i texten och hur detta underminerar heteronormen. Vad säger detta om queerlitteratur? Om man genom en queerläsning kan blottlägga ett queert innehåll i en icke-queer text, innebär detta att all litteratur kan anses som queerlitteratur?

Fram till nu framstår det som att litteratur *görs* till queerlitteratur genom den läsning som man tillämpar på den. Viss litteratur lämpar sig bättre för en queerläsning än

---

⁶⁴ Kivilaakso et al. 2012, s. 10.

⁶⁵ Björklund, J. (2018). Queer Readings/ Reading the Queer. *Lambda Nordica*, 23(1–2), s. 9.

annan men det verkar som att man kan använda sig av en queerläsning för en hel del olika texter. Finns det då inga inherenta kännetecken som visar att en typ av litteratur är queerlitteratur?

I artikeln "Examining Queer Elements and Ideologies in LGBT-Themed Literature" undersöker författarna Blackburn, Clark och Nemeth bland annat hur 'queer literature' ser ut och vilka gemensamma särdrag queera böcker har. I deras studie framstår queer inte som ett paraplybegrepp för hbt-personer, utan snarare ett ifrågasättande av normer som har att göra med genus och sexuell identitet.⁶⁶

"Therefore, where a QC (Queer Conscience/Community) book requires that there be more than one or two LGBTQQ character(s) and that those characters support one another in some way, it does not require that a character experiences his or her sexual identity fluidly or that he or she expresses her or his gender in multiple and variable ways, as examples. If a book does the former whether or not it does the latter, Cart and Jenkins would categorize it as QC; and we would agree with this categorization. If, however, a book does the latter whether or not it does the former, we would categorize it as Q."⁶⁷

Av citatet framgår att en text enligt Blackburn et al. är queer när en karaktär upplever att hans sexuell identitet varierar eller när hen uttrycker sitt genus på olika sätt.

En annan studie "Criteria for the Selection of Young Adult Queer Literature"⁶⁸ försöker komma åt olika kriterier som skulle hjälpa med att välja ut queerlitteratur för undervisning. Denna studie fokuserar i första hand också på böcker som tillhör kategorien 'Queer Conscience/Community' men även lesbisk, gay och translitteratur undersöks.

Det finns alltså olika möjligheter att betrakta queerlitteratur. Medan några fokuserar på queerlitteratur som ett paraplybegrepp för hbt-litteratur tenderar andra att fokusera på queer som enskild kategori, eller snarare, som icke-kategori. Centralt står ändå nästan alltid att queerlitteratur ifrågasätter någonting. I min analys av

---

⁶⁶ Blackburn, M. V, Clark, C. T., & Nemeth, E. A. (2015). Examining Queer Elements and Ideologies in LGBT-Themed Literature: What Queer Literature Can Offer Young Adult Readers. *Journal of Literacy Research*, 47(1), s. 13.

⁶⁷ Blackburn et al. 2015, s. 13.

⁶⁸ Logan, S. R., Lasswell, T. A., Hood, Y., & Watson, D. C. (2014). Criteria for the Selection of Young Adult Queer Literature. *English Journal*, 103(5), s. 30–41.

svensk queerlitteratur idag vill jag bland annat försöka förstå på vilka (andra) möjliga sätt begreppet queerlitteratur används och hur jag kan relatera dessa användningar till de ovanstående teoretiska diskussionerna.

4. ANALYS

Studiens syfte är att undersöka queerlitteraturens status och position i det svenska litterära fältet utifrån ett litteratursociologiskt perspektiv. Den svenska litteratursociologen Johan Svedjedal formulerar litteratursociologins utgångspunkt som "en strävan att systematiskt analysera relationerna mellan skönlitteratur och samhälle."⁶⁹ För att förtydliga denna relation delar han upp litteratursociologin i tre underområden: samhället i litteraturen, litteraturen i samhället och litteratursamhället. Med samhället i litteraturen syftar Svedjedal på att skönlitteraturen skildrar och framstår som en spegel av samhället. I det andra området, litteraturen i samhället, fokuseras på den roll som litteraturen spelar vid opinionsbildning i sociala frågor. Det tredje området, litteratursamhället, ägnar sig främst åt att studera litteraturens yttre villkor och hur litteratur produceras och distribueras.

Det är i stort sett de tre underområden som kommer upp till diskussion i analyskapitlet. Med hjälp av de kvalitativa intervjuer som jag genomförde undersöker jag hur queerlitteratur förhåller sig till samhället och hur queerlitteratur produceras, distribueras och konsumeras. Först vill jag dock kasta en blick tillbaka och betrakta hur samkönad kärlek och könsöverskridanden skildras i litteraturhistorien. Att redan här använda begreppet queerlitteratur skulle efter min mening inte helt passa för att det bortser från queerbegreppets historicitet. I stället används begrepp som samkönad kärlek och könsöverskridanden för att det täcker en stor del av vad queerbegreppet syftar på.

---

⁶⁹ Svedjedal, J. (1997). Det litteratursociologiska perspektivet. Om en forskningstradition och dess grundantaganden. I J. Svedjedal (Red.), *Litteratursociologi. Texter om litteratur och samhälle*. Studentlitteratur, s. 72.

4.1. SAMKÖNAD KÄRLEK OCH KÖNSÖVERSKRIDANDEN I LITTERATURHISTORIEN

Litteratur som skildrar samkönad kärlek och identitetsöverskridanden är nödvändigtvis inte ett nytt fenomen. Eva Borgström menar till exempel att dessa teman i litteraturen har funnits i alla samhällen vi känner till, vilket inte är så förvånansvärt. Redan i antikens litteratur och samhälle kan man hitta nedslag av kärlek mellan män och ibland mellan kvinnor. Nämnas kan exempelvis Homeros *Iliaden* som beskriver relationen mellan Akilles och Patroklos eller Sapfo från Lesbos, vars diktning skildrade en kvinnans begär till en annan kvinna. För mer exempel på samkönad kärlek och könsöverskridanden i den västerländska litteraturhistorien hänvisar jag till Borgströms text *Samkönad kärlek i litteraturen. Från Gilgamesheposet till Maria Lang* (2019).⁷⁰

Fokus i det här kapitlet ligger på den svenska litteraturhistorien. När man går närmare in på den svenska litteraturhistorien så kan man fastställa att samkönad kärlek och identitetsöverskridanden inte heller har varit okända motiv, även om det enligt Borgström återstår mycket forskning att utföra för att man ska kunna dra allmänna slutsatser om samkönad kärlek och könsöverskridanden i svensk litteratur. I drottning Kristinas (1626–1689) självbiografi kan man till exempel läsa att hon tackar Gud för att hon föddes som kvinna men att hon ändå har en kropp som kan beskrivas som manlig. En av de mest kända romaner i svensk litteraturhistoria som skildrar könsöverskridanden, *Drottningens juvelsmycke* (1834) av Carl Jonas Love Almqvist, handlar om Tintomara, en gestalt som inte kan beskrivas som vare sig kvinna eller man, hetero- eller homosexuell, icke-könad eller dubbelkönad.⁷¹ *Drottningens juvelsmycke* är ett centralt verk i svensk litteraturhistoria eftersom den på ett radikalt sätt ifrågasätter tidens rådande idéer och föreställningar kring kön och identitet. Samtidigt som Almqvist skrev *Drottningens juvelsmycke* kunde man läsa om kärlek kvinnor emellan i Fredrika Bremers verk, som till exempel i *Nina* (1835)

---

⁷⁰ Borgström, E. (2019). *Samkönad kärlek i litteraturen. Från Gilgamesheposet till Maria Lang*. Litteraturbanken. <https://litteraturbanken.se/presentationer/specialomraden/Queer.html>

⁷¹ Borgström 2019.

eller *Hertha* (1856). Andra viktiga författare som skrev om homosexuell kärlek och som själva klart och tydligt tog på sig rollen som homosexuell och som var verksamma under 1800-talet var Pontus Wikner och Viktor Rydberg. Under det tidiga 1900-talet fanns det lyriker som Vilhelm Ekelund, Gunnar Björling och Karin Boye som alla hade med motiv av samkönad kärlek och könsöverskridande i sin diktning. Enligt Borgström var könsöverskridanden och förbjudna begär vanliga motiv under den lyriska modernismens formativa decennier runt om i världen.⁷²

En annan intressant översikt över hbtq-temat i svensk litteraturhistoria som knyter an till Borgströms översikt presenteras i *HBT speglat i litteraturen* (2009)⁷³ av Dodo Parikas. Parikas låter sin översikt över svensk hbtq-litteratur börja på 1930- och 1940-talen med författare som Margareta Suber, Agnes von Krusenstjerna och Brita von Horn som alla skrev öppet om samkönade relationer under en tid då homosexualitet i Sverige fortfarande var olaglig. Fram till 1944 ansågs samkönade sexuella handlingar även som brott. Fem år senare, 1949, debuterade deckarförfattare Maria Lang med Sveriges första kriminalroman som skildrar lesbisk kärlek, *Mördaren ljuger inte ensam* (1949). Under 1950-talen debuterade också Gustaf Adolf Lysholm och Birgitta Stenberg som båda skildrade homo- och bisexualiteten i sina texter, den ena lite mer försiktigt än den andra. Sedan börjar läget för litteratur som skildrar homo- och bisexualitet ändra sig. 1960-talen förde med sig en ökande öppenhet när det gällde litterära beskrivningar av homo- och bisexualitet och den typen av litteratur väckte stor uppmärksamhet i medierna. Författare som Eva Alexanderson, Bengt Martin och Knut Lagrup skrev öppet om personer som fick kämpa med att hitta ett bra sätt att leva. Det fanns ett stort negativt tryck av det omgivande samhället på homosexuella vilket resulterade i mörka beskrivningar av huvudpersonens inre gestaltning. Innehållet i tidens hbtq-litteratur var ofta problemorienterat. Det som skrevs om samkönade relationer på 1960-talet var ofta koncentrerat kring svårigheter att acceptera sig själv och bli accepterat av sin omgivning. Men så var inte fallet hos Annakarin Svedberg vars böcker innehåller mer lyckliga slut. 1970- och 1980-talen medförde nya förändringar. Den moderna

---

⁷² Borgström 2019.

⁷³ Parikas, D. (2009). *HBT speglat i litteraturen*. BTJ Förlag.

gayrörelsen sattes i gång efter upproret på baren Stonewall Inn i New York. Antalet böcker med ett hbtg-tema ökade men samkönade förhållanden beskrevs fortfarande ut ett mer eller mindre negativt underdog-perspektiv.⁷⁴ Från 1970- till 1990-talen debuterar författare som Jonas Gardell (*Passionsspelet*, 1985), Christer Kihlman (*Gert Bladhs undergång*, 1987), Björn Collarp (*Tårar för Alexander*, 1985), Eva Lejonsommar (*Stilla tiger*, 1991), Ninni Holmqvist (*Kostym*, 1995) och Louise Boije af Gennäs (*Stjärnor utan svindel*, 1996), för att bara nämna några. De samhälleliga förändringar som skedde under 1900-talets sista decennier ledde till att homosexualitet, bisexualitet och så småningom även könsöverskridanden i litteraturen kunde beskrivas mer oproblematiskt. Parikas skriver i förorden dessutom att förlagen på ett helt annat sätt än tidigare började inse intresset för och behovet av böcker med hbtq-anknytning. Han pekar också på den viktiga rollen som bokförlag som Normal hade för utgivningen av hbtq-litteratur och för positioneringen av hbtq-litteraturen i allmänhet.⁷⁵ I kapitlet om litteratursamhället kommer jag att gå närmare in på förlagens roll.

Litteratur om samkönad kärlek eller identitetsöverskridanden är alltså inte ett nytt fenomen. Denna slags litteratur har ju, som jag försökte förklara i det här kapitlet, funnits sedan länge. Problemet, som också Borgström pekar på, var att denna slags litteratur länge osynliggjordes av litteraturhistoriker och -kritiker. Ändå hittade författarna metoder att skildra de förbjudna begären och identiteterna lite vid sidan om och utan att kommentera dem. I *Berättelser om det förbjudna* undersöker Borgström till exempel vilka strategier författarna använde för att komma runt yttrandeförbudet i frågor kring samkönad kärlek.⁷⁶

Ovanstående översikt syftar till att visa att samkönad kärlek och identitetsöverskridanden inte är ovanliga motiv i den svenska litteraturhistorien och även om det finns skillnader med den litteratur som man idag kallar för

---

⁷⁴ Parikas 2009, s. 56.

⁷⁵ Parikas 2009, s. 6.

⁷⁶ Se Borgström, E. (2016). *Berättelser om det förbjudna. Begär mellan kvinnor i svensk litteratur 1900–1935*. Makadam förlag.

queerlitteratur kan man förstå litteraturen i ovanstående översikt som föregångare till queerlitteraturen.

4.2. QUEERLITTERATUR IDAG

Vad är queerlitteratur?

I uppsatsens teoretiska kapitel försökte jag redan förklara att begreppet queer är svårdefinierbart och att det under 1900-talet har tillskrivits olika betydelser beroende på olika personers erfarenheter och upplevelser kring begreppet. En första fråga som jag alltså ställde mig när jag bestämde mig att skriva om queerlitteratur är: Vad är queerlitteratur? Ur intervjuerna som jag genomförde framgick i allmänhet att queerlitteratur inte kan anses som ett entydigt begrepp och att olika personer kan ha olika synpunkter på och förväntningar av begreppet. I intervjun med Lönnlöv förklarade han till exempel att det fortfarande inte finns en total enighet om begreppet och att det fortfarande finns en diskussion om det passar att använda begreppet queerlitteratur. Lönnlöv själv använder ett brett perspektiv när han pratar om queerlitteratur eller när han samlar böcker för hbtq-boklistan på sin hemsida *Tekoppens tankar*. I intervjun berättar Lönnlöv att

” [...] när jag pratar om hbtq-litteratur eller queerlitteratur så definierar jag det ganska brett som alla böcker som har karaktärer som är hbtq-personer eller queera personer eller en sådan tematik vare sig det är en positiv eller negativ skildring eller om det är en huvudperson eller en biroll eller så.”⁷⁷

I citatet kan man se att hbtq-litteratur och queerlitteratur används som synonymer till varandra och syftar på alla böcker som har någon form av hbtq-tematik. Lönnlöv är inte ensam om att i första hand använda en bred definition av begreppet queerlitteratur. Mattei beskriver queerlitteratur som ”litteratur som på något sätt handlar om någonting inom hbtq-spektret, det kan vara genom en karaktär, en plot eller något slags tema”.⁷⁸

---

⁷⁷ Sebastian Lönnlöv, personlig kommunikation, 11 mars 2021.

⁷⁸ Lou Mattei, personlig kommunikation, 13 april 2021.

Begreppet queerlitteratur är dock mer komplicerat än så. Det framgick ur intervjuerna att queerlitteratur innebär mer än bara skildringen av en hbtq-tematik. Bjuggfält urskiljer till exempel två användningsområden i tänkandet kring begreppet queerlitteratur, en bred användning av begreppet å ena sidan och en mer smalare användning. Det första användningsområde beskriver Bjuggfält så:

” [...] ett som är som *ett generöst paraplybegrepp* för litteratur som tydligt diskuterar sexualitet eller kön för att det är ett lätt sätt att kommunicera en samling av olika verk som jag tror att många förstår. Då inkluderar det liksom de författare, personer, identiteter som har skrivit böcker eller som böcker handlar om som på något vis knyter an till sexualitet eller normbrytande könsidentiteter.”⁷⁹

Begreppets definition beror på den kontext man använder begreppet i. Queerlitteratur som ett paraplybegrepp för litteratur som på något sätt skildrar eller diskuterar ett hbtq-tema används för att kunna kommunicera om det på ett lätt sätt. Leskinen, som var med i samma intervju, tillägger att det ofta är lättare att använda begreppet queerlitteratur än begreppet hbtqi+-litteratur för att det ligger bra i munnen.⁸⁰ I det andra användningsområdet som Bjuggfält berättar om använder han begreppet queerlitteratur på ett smalare sätt som han anser som lite mer korrekt. Då handlar det om

” [...] litteratur som på något vis formulerar ett alternativ vad det gäller normer kring sexualitet och könsidentiteter. När jag som litteraturvetare tänker på queerlitteratur då tänker jag på att bara för att det råkar handla om några bögar så tänker jag inte att det är queert utan det krävs något lite mer *subversivitet* i ett verk för att det ska vara queert.”⁸¹

Ett intressant begrepp som Bjuggfält föreslår i ovanstående citat är subversivitet. Som diskuterat i det teoretiska kapitlet förknippas subversivetsbegreppet framför allt med Butler som i sina teser använder begreppet för att beskriva handlingar som utmanar eller omformulerar stabila genusföreställningar.⁸² Bjuggfälts smala definition av queerlitteratur fokuserar alltså på sådana omstörtande

---

⁷⁹ Makz Bjuggfält, personlig kommunikation, 11 mars 2021.

⁸⁰ Milla Leskinen, personlig kommunikation, 11 mars 2021.

⁸¹ Makz Bjuggfält, personlig kommunikation, 11 mars 2021.

⁸² Rosenberg, T. (red.) (2005). *Könet brinner! Judith Butlers texter i urval*. Natur & Kultur.

motståndshandlingar och på att medvetet ifrågasätta normer kring sexualitet och könsidentiteter. Den här smalare definitionen föreslogs av en stor grupp bland intervjupersonerna även om de inte nödvändigtvis använde begreppet subversivitet. Salmson beskriver till exempel queerlitteratur som "normkritisk eller normmedveten litteratur" och Öst pratar om "könsyttryck, sexualiteter och relationer som går utanför normen". För Edeholt handlar queerlitteratur om "någonting som är normbrytande". För Tallberg är queerlitteratur "all litteratur som inte tillhör normen eller mer precis heteronormen", beroende på vilket fokus man har i användandet av begreppet queer.

Ett intressant bidrag kommer framför allt från Åkerö som gör en skillnad mellan regnbågslitteratur och queerlitteratur.

"Queerlitteratur är ändå litteratur som på olika sätt bryter mot en heteronormativ uppfattning. [...] Tallbergs förlag pratar om regnbågslitteratur. Jag tänker att vi kanske måste separera de två begreppen från varandra. Vi kan prata om queerlitteratur som liksom all form av litteratur som på något sätt har en form av queerhet eller queer tematik men sedan så har vi det här som kallas för regnbågslitteratur som snarare handlar om hbtq eller som handlar om samkönade relationer. Det är det centrala temat."⁸³

Åkerö verkar här tyda på en skillnad mellan litteratur som handlar om hbtq eller samkönade relationer, som han skulle kalla för regnbågslitteratur, och queerlitteratur som kräver mer subversivitet och som handlar mer om ifrågasättandet av normen. Samma differentiering finner man till exempel också hos Mattei. Hon skiljer mellan hbtq-litteratur å ena sidan och queerlitteratur å andra sidan. För henne ligger skillnaden i det att hbtq-litteratur skildrar någonting inom hbtq-spektret medan queerlitteratur handlar mer om ifrågasättandet av normen.

Subversivitet är alltså ett möjligt kriterium för att kunna kommunicera om queerlitteratur och för att skilja mellan queerlitteratur å ena sidan och hbtq-litteratur eller regnbågslitteratur å andra sidan. Queerlitteratur är dock egentligen mycket bredare enligt Åkerö. För honom är begreppet queer ett mycket brett och

---

⁸³ Emil Åkerö, personlig kommunikation, 17 mars 2021.

svårdefinierbart begrepp. Queerlitteraturen framställs enligt honom som en samling texter som på olika sätt visar på den här bredden.

”En bok kan vara queer utan att handla om en hbtq-person. Det finns ju andra exempel på litteratur där homo, bi, trans inte är det centrala, som inte är själva handlingen utan snarare ett perspektiv som bidrar till historien.”⁸⁴

Queerlitteratur behöver alltså inte nödvändigtvis handla om hbtq eller samkönade relationer. Den kan vara ännu bredare än så.

En annan idé kunde man hitta hos Folkhammar som skiljer mellan en innehållslig och en formfråga. Enligt honom kan queer i en traditionell berättelse handla om ett hbtq-tema men i det queera ligger också att man utmanar någonting litterärt på något sätt.⁸⁵ Fokus förskjuts här från en mer tematisk bemärkelse av begreppet queerlitteratur till synen på queerlitteratur som en litterär stil. Här gav Chamberland också ett intressant bidrag. Hon tycker att det är svårt att lägga fram en beskrivning av queer eller queerlitteratur. Queer innebär enligt henne ”att saker och ting går sönder”. Dessutom behöver queerlitteratur inte i första hand handla om ett hbtq-innehåll utan det som enligt henne är intressant med queerlitteraturen är

” [...] att det är litteratur som faktiskt gör upp med en massa normer kring hur litteratur ska se ut, som leker med och driver med form och som skapar också sin egen form på något sätt.”⁸⁶

Fortfarande handlar det här om normbrytande litteratur men i stället för att det normbrytande befinner sig på en innehållslig nivå befinner det sig (också) på en stil- och formnivå. Det är på den nivå som queerlitteraturen enligt Chamberland har en mer radikal potential och det är det som man enligt henne ibland kallar för experimentell litteratur. Det experimentella hittar man i utforskandet och ifrågasättandet av hur en begriplig berättelse ska berättas och hur den ska hänga ihop. Det är också de saker som Dockhaveri förlag försöker sysselsätta sig med. Dockhaveri förlag är inget queerförlag i den mer traditionella betydelsen av ett förlag

---

⁸⁴ Emil Åkerö, personlig kommunikation, 17 mars 2021.

⁸⁵ Kristofer Folkhammar, personlig kommunikation, 9 april 2021.

⁸⁶ Alvina Chamberland, personlig kommunikation, 6 april 2021.

som ger ut hbtq-litteratur utan snarare ett queerförlag som genom sin verksamhet vill förändra villkoren för publikation och textrelaterad estetik.⁸⁷

Av intervjuarna framgår alltså att det finns olika åsikter kring begreppet queer och queerlitteratur. Medan några använder begreppet queerlitteratur som ett omfattande begrepp för all litteratur som på något sätt täcker ett hbtq-tema hävder andra att det finns en uppdelning mellan hbtq-litteratur å ena sidan och queerlitteratur å andra sidan. För en ännu annan grupp krävs det däremot mer än bara en skildring av till exempel en hbtq-karaktär för att litteratur ska kunna kallas för queerlitteratur. För dessa krävs det att queerlitteratur verkligen bryter mot heteronormen, om möjligt på ett subversivt sätt. Ännu andra ser queerlitteratur som litteratur som bryter mot en litterär norm.

Queerlitteratur som genre?

I en artikel i Dalarnas Tidningar från 2005 som heter *Queer – ny lönsam genre i litteraturen* läser man att "den svenska så kallade hbtq-litteraturen har vuxit till en egen genre".⁸⁸ Titlar som *Trekant* (2005) av Mian Lodalen och *No tears for queers* (2005) av Johan Hilton kunde man hitta på boktopplistorna och även bokhandlarna började se potentialen i en särskild genre för queerlitteraturen. Enligt artikeln var internetbokhandeln först med att samla queerlitteratur under en rubrik. Det skulle även ha lett till att internetbokhandeln fick både mer publicitet och fler besökare. I artikeln läser man vidare att andra fysiska bokhandlar förmodligen inte hade uppmärksammat den här genren och att queer fortfarande inte fanns med i bibliotekens kategorisering, vilket kom att förändra under de följande åren.

Artikeln kunde vara en första aning om att queerlitteraturen så småningom började få sitt genombrott i Sverige. Det nämns dessutom att allt fler alternativ började poppa upp i takt med att genren etablerade sig. Huruvida är bilden av queerlitteratur som

---

⁸⁷ Dockhaveri förlag 2020

⁸⁸ Viksten, E. (2005, 24 maj). *Queer – ny lönsam genre i litteraturen*. *Dalarnas Tidningar*. Hämtad 3 maj 2021 från <https://www.dt.se/artikel/queer-ny-lonsam-genre-i-litteraturen>

en särskild genre sann? När jag frågade intervjupersonerna om de tyckte att queerlitteratur kan anses som en egen genre fick jag i allmänhet ett tydligt *nej*.

”Nej, genre skulle jag inte säga att det är, snarare en gemensam tematik. Men som litteraturvetare skulle jag inte säga att det är en genre. Då tänker jag mer på romaner, poesi och ungdomsböcker än på just tematiken.”⁸⁹

”Det är ju inte bara en sak utan det finns ju queerlitteratur inom en massa olika genrer så på det sättet blir det lite konstigt att säga att det är en egen genre.”⁹⁰

Ur citaten framgår att queer inte riktigt kan anses som en egen genre utan att det snarare handlar om en tematik eller ett perspektiv som är genreöverskridande. Så nämner Leskinen att det till exempel finns queer science fiction eller queera biografier. Enligt Åkerö kan man skriva queera deckare, queera romance-böcker eller queera historiska romaner. Även om queerlitteratur inte kan anses som en egen genre använder man ändå begreppet för att tydligt urskilja den från annan litteratur. Det är generellt sett vad man gör på biblioteken med de så kallade regnbågshyllor som jag i ett senare kapitel kommer att gå in på.

Behov av ett enskilt begrepp

Litteratur som skildrar samkönad kärlek eller könsöverskridanden har funnits sedan länge men den har aldrig samlats under en gemensam nämnare, som till exempel internetbokhandeln gjorde omkring hälften av 2000-talet. Vi har redan sett att det inte handlar om en enskild genre, utan snarare om en gemensam tematik som samlas under en rubrik. Vad kunde ligga till grund för detta och finns det ett behov av att skapa en enskild rubrik för litteratur som skildrar ett hbtq-tema?

Artikeln i Dalarnas Tidningar skrevs med anledning av Normal förlags grundande. Grundarna Ulrika och Erika Larsson kallade sig Sveriges första renodlade homo- och queerförlag.⁹¹ De tyckte att det fanns ett allmänintresse för litteratur med hbtq-tema och kallade det för gay- eller queerlitteratur. Normal förlag riktade sig till en

---

⁸⁹ Sebastian Lönnlöf, personlig kommunikation, 11 mars 2021.

⁹⁰ Frida Öst, personlig kommunikation, 26 mars 2021.

⁹¹ Winkler, L. (2004, 1 december). Med ett annat perspektiv. *Svensk Bokhandel*.
<https://www.svb.se/nyheter/med-ett-annat-perspektiv>

specifik målgrupp av hbtq-människor, det som man kallar community. För dem var det av betydelse att ha ett enskilt begrepp som queerlitteratur för att nå en specifik läsekrets.

Fortfarande idag verkar det enligt intervjupersonerna finnas ett behov av ett enskilt begrepp för litteratur med ett hbtq-tema. Så nämner till exempel Bjuggfält att det är viktigt med ett begrepp som queerlitteratur för en community.

”Jag tycker att det är viktigt för läsarna för att hitta böcker som man ska hitta och jag tänker att det är viktigt för en community, att liksom ha ett begrepp som gör att man hittar till en kultur man vill hitta till och kan samlas kring. Jag tror att det skulle kännas så svårt annars.”⁹²

Fördelen med små nischade förlag som Normal förlag är att de har en tydlig målgrupp. På det sättet blir läsarna också ofta trogna förlaget och håller koll på vad som ges ut, eftersom det i många fall är det enda förlaget på marknaden som fullt ut tar tillvara på deras intressen.⁹³ Att ha ett begrepp som queerlitteratur gör det alltså lättare för förlag att nå ut till sin publik men också att publiken hittar till det som de vill hitta till. Det berättas framför allt i samband med att queer och hbtq i samhället har varit osynliggjort under en lång period. Att ha ett begrepp som queerlitteratur skulle därför underlätta att queerlitteraturen uppmärksammas mer.

Den svenska queerlitteraturvågen?

Jag började uppsatsen med att referera till avsnittet i P1 Kultur om den svenska queerlitteraturvågen och tog upp vågmetaforen som verkade tyda på att ett fenomen plötsligt blir väldigt populärt och får stor slagkraft för att sedan försvinna efter en vis tid. Att jämföra den svenska queerlitteraturen med en våg väcker intrycket att queerlitteraturen upplevs som en trend som kommer att mattas av. Jag frågade därför intervjupersonerna om de upplever queerlitteraturen som en trend och om de håller med om att man kan prata om en queerlitteraturvåg.

---

⁹² Makz Bjuggfält, personlig kommunikation, 11 mars 2021.

⁹³ Styxxfantasy (u.å.). *Små, nischade bokförlag*. <http://styxxfantasy.se/sma-bokforlag/sma-nischade-bokforlag/>

Lövestam hoppas till exempel att queerlitteratur inte blir som en våg. Hon berättar att det inte fanns mycket queerlitteratur på biblioteket när hon var yngre och att hon sedan dess har försökt att hålla koll på utgivningen. Idag ges det ut mer queerlitteratur enligt henne men hon skulle inte säga att det är en trend.

”Jag tror inte att det är en trend men jag tror att många som inte är queer själva kan uppleva det som en trend för att det har varit så dold. Nu tycker jag att vi är mer rättvisande representerade.”⁹⁴

Enligt Lövestam upplevs queerlitteratur framför allt av icke-queera personer som en trend. Den här aningen bekräftas också av Edeholt som menar att hbtq-litteratur och queerlitteratur länge har osynliggjorts och har varit tabu.

”Det är snarare så att hbtq och queerlitteratur har varit osynliggjort. Före 1990 fanns det nästan absolut ingenting. Under 90-talet kom det inte heller så mycket. De senaste tio åren har det kommit mer queerlitteratur. Jag ser det inte som en våg eller en trend utan att det inte är lika tabu längre, att det går att ge ut böcker med queera teman. Jag ser det mer som att det egentligen inte är lika tabu som det har varit förut.”⁹⁵

Tallberg menar också att queerlitteratur blir mer och mer mainstream. Han berättar dessutom att ännu fler stora förlag gav ut mer hbtq-litteratur efter att han startade Tallbergs förlag.

Det faktum att de stora förlagen började ge ut queerlitteratur återkom i flera intervjupersoners svar på frågan om queerlitteraturvågen. Öst berättar till exempel följande:

”I Sverige skulle jag säga att de här frågorna diskuteras ändå ganska mycket så man kanske kan prata om en våg och just att de större förlagen också ger ut böcker med ett queert perspektiv.”⁹⁶

Öst inser att man idag mer och mer börjar diskutera frågor kring kön/genus och sexualitet och att de större förlagen också har plockat upp dessa diskussioner.

---

⁹⁴ Sara Lövestam, personlig kommunikation, 22 mars 2021.

⁹⁵ Christer Edeholt, personlig kommunikation, 7 april 2021.

⁹⁶ Frida Öst, personlig kommunikation, 26 mars 2021.

Folkhammar situerar början av utgivningen av queerlitteratur på de stora förlagen lite tidigare.

”När jag debuterade 2011 då hade Eli Levén debuterat ett år tidigare med sin fantastiska debutroman och då hade jag någon sorts känsla av att de stora förlagen ville ha några queers. Då trendade det som uppmärksammades som radikalt. Sista åren har förlagen varit mer måna om att plocka upp folk med erfarenhet av migration och rasism. Detta säger ju ingenting om hur de här böckerna sedan behandlas i offentligheten. Men för tio år sedan var det kanske de queera som stod för det radikala som storförlagen behövde manifesteras för att legitimera sig själva. [...] Man märker ju väldigt snabbt att sådana trender mattas av väldigt fort. Det är förlagspolitik.”⁹⁷

Av citatet framgår att man förmodligen ändå skulle kunna tala om en queerlitteraturvåg och att denna våg redan håller på att mattas av idag, eller snarare, att det idag redan finns annan litteratur som träder i förgrunden. Upplevelsen av queerlitteratur som en våg eller en trend förknippas i det här fallet starkt med de stora förlagens utgivning av queerlitteratur. Karlsson, som är förläggare på ett stort förlag, nämner också att queerlitteratur sticker ut men anför ett problem när det gäller de stora förlagens utgivning av queerlitteratur. Hon berättar att det finns en risk med att de stora förlagen ger ut några titlar av queerlitteratur för att sedan återigen minska utgivningen av queerlitteratur. Det är förmodligen också det som Folkhammar i ovanstående citat anför, nämligen att de stora förlagen känner ett behov av att ge ut queerlitteratur för att legitimera sig själva.

Trots detta finns det idag också så kallade queerförlag och en queer bokhandel vilket bland annat är en anledning för Mattei att inte se queerlitteratur som en våg utan snarare som ”en grynning till en lång dag som aldrig tar slut”. Trots det, och det nämns också av Folkhammar, märker man att sådana initiativ, som till exempel queerförlagen och queera bokhandlar, ofta är kortlivade.

---

⁹⁷ Kristofer Folkhammar, personlig kommunikation, 9 april 2021.

Det finns alltså argument mot och för påståendet av den svenska queerlitteraturvågen. Å ena sidan verkar det publiceras mer queerlitteratur idag och får den mer synlighet i offentligheten. Därtill finns det också queerförlag och queera bokhandlar, som jag senare kommer att ta upp, och har de stora förlagen börjat plocka upp queerlitteraturen. Å andra sidan uppmärksammar några intervjupersoner att de initiativ som gör att queerlitteraturen får mer synlighet ofta är kortlivade, vilket skulle kunna bekräfta upplevelsen av queerlitteratur som en våg.

Upplevelsen av queerlitteratur som en våg verkar alltså för en stor del hänga ihop med queerlitteraturens materiella villkor. I nästa del vill jag därför ta upp hur queerlitteratur produceras, distribueras och konsumeras.

4.3. PRODUKTION, DISTRIBUTION OCH MARKNAD

Författarna

Det är ingen hemlighet att queerlitteraturen har osynliggjorts för en lång tid men man kan se att den idag börjar ta mer och mer plats i den litterära offentligheten. Samkönad kärlek och könsöverskridanden i samhället är inte längre så tabubelagda som de var under 1900-talet. Och det speglas också i litteraturen. Man skulle även kunna tala om ett ömsesidigt främjande i det att ett mer öppet samhälle mot samkönad kärlek och könsöverskridande främjar produktionen av litteratur som skildrar dessa teman samtidigt som litteratur om hbtq-erfarenheter kan leda till ett mer öppet och inkluderande samhället. Därför vill jag nu gå in på queerlitteraturens produktion och försöker jag först få ett svar på frågan: Vem är det som skriver queerlitteratur?

Enligt Lönnlöv är det svårt att säga vem som skriver queerlitteratur för att det är en stor och bred grupp. Det finns både författare som själva är queera och författare som inte själva är queera.

”Det är ganska många som skriver queerlitteratur, både författare som själva är queera och författare som inte själva är det. Det är svårt att säga vem för det är ganska stor och ganska bred grupp. Vi har ju lite en diskussion, även om den inte kommit igång i Sverige lika mycket som i den anglosaxiska världen, kring om icke-

queera borde skriva queerlitteratur till exempel. Så ja det är många som gör det med var lite olika anledningar, en del för att de vill hjälpa till att belysa viktiga frågor i litteraturen och andra bara för att de tycker att det blir mer intressant att inte alla karaktärer är hetero och cis-personer hela tiden. Så ja det finns allt från liksom 'feelgood'-författare till deckarförfattare, det finns väldigt många som har in en aspekt även om det ser lite olika ut mellan olika genrer också men det speglar väl också att det har blivit en mer självklar del av samhället."⁹⁸

Lönnlöv berättar alltså att det idag finns en stor grupp av författare, både queera och icke-queera, som skriver queerlitteratur. Denna känsla bekräftas till exempel också av Åkerö som menar att "folk är mer allierade", varmed han syftar på en ökande öppenhet av icke-queera personer för queera personer.

Samtidigt anför Lönnlöv att det börjar komma fram en diskussion i Sverige kring frågan om icke-queera personer borde skriva queerlitteratur. Den här diskussionen fanns redan i den anglosaxiska världen men hade inte riktigt kommit igång i Sverige. Det är framför allt queera personer som väcker den här frågan för att de fruktar att bli missförstådda av icke-queera personer som inte delar samma erfarenheter av att vara queer i ett heteronormativt samhälle. Medan Bjuggfält inte upplever att diskussionen är så stark i Sverige berättar Tallberg om hur hans bok *Att vara Alice* (2017), som handlar om en transkvinna, fick kritik redan innan man hade läst den och innan den hade kommit på marknaden för att Tallberg själv inte är trans. Man tyckte att Tallberg saknade en viss inlevelseförmåga även om han påstår att boken är baserad på intervjuer med transpersoner och att han själv har bekantar som identifierar sig som trans.

När det gäller författarna av queerlitteratur kan man alltså fastställa att den ökande öppenhet av samhället mot queera och hbt-personer har lett till att queerlitteratur blir mer representerad, både av queera författare och av icke-queera författare. Samtidigt finns det en diskussion om icke-queera författare får skriva queerlitteratur. Dessa författare delar inte samma erfarenheter av att vara hbtq vilket enligt queera personer kan leda till felaktiga skildringar.

---

⁹⁸ Sebastian Lönnlöv, personlig kommunikation, 11 mars 2021.

Förlagen

En annan viktig spelare i queerlitteraturens produktion är förlagen. När det gäller utgivningen av queerlitteratur skulle man kunna urskilja två olika typer av utgivning: utgivningen av queerlitteratur på så kallade queerförlag och utgivningen av queerlitteratur på de stora förlagen.

I Sverige finns det idag några små förlag som riktar sig till en specifik utgivning av queerlitteratur, som till exempel Lesbisk Pocket förlag eller Tallbergs förlag. Uppkomsten av queerförlagen i Sverige kan spåras tillbaka till 2004, när Erika och Ulrika Larsson bestämde sig att grunda Normal förlag. Då var det redan i andra länder tal om queerförlag som till exempel det amerikanska förlaget Alyson eller det spanska Librería Complices.⁹⁹ Men Normal förlag var det första av sitt slag i Sverige och även i hela Norden. Det riktade sig i första hand till människor inom hbtq-världen, till medlemmarna i vad man kallar för sin egen community. Normal förlag lyckades fortsätta sin verksamhet under några år innan det 2010 tvingades att läggas ner på grund av ekonomiska problem. "Vår nisch är lite väl smal"¹⁰⁰ erkänner grundaren Erika Larsson i en artikel i Svensk Bokhandel.

Att Normal förlag 2010 försvann från den litterära scenen betydde däremot inte att det inte längre fanns förlag som fokuserade på queerlitteratur. Man kan ju se att allt fler förlag med en specifik inriktning på queerlitteratur började dyka upp i Sverige under 2000- och 2010-talen. 2005 grundades till exempel Rosenlarv förlag som satsade på en utgivning av både feministisk och queerlitteratur. Sedan började också de queera barn- och ungdomsbokförlagen komma fram som till exempel Olika förlag, X-Publishing eller Vombat förlag. Det var framför allt efter att Normal förlag 2010 laddades ner som man ser att nya queerförlag kom fram i det svenska litterära fältet. Förlaget Charli by Kabusa, som grundades 2010, övertog en stor del av Normal förlags utgivning. Charli by Kabusa följdes av Dockhaveri förlag (grundat

---

⁹⁹ Winkler 2004

¹⁰⁰ Brembert, A. (2010, 1 juli). Normal förlag lägger ner. *Svensk Bokhandel*.
<https://www.svb.se/nyheter/normal-forlag-lagger-ner>

2012), Lesbisk Pocket förlag (grundat 2013), Genusredaktörerna (grundat 2014), Njewed Publishing (grundat 2016) och Tallbergs förlag (grundat 2017).

Samtliga intervjupersoner tyckte att det fanns stora fördelar med uppkomsten av queerförlagen. Framför allt de första queerförlagen som Normal förlag och Rosenlarv förlag verkade fylla en lucka på marknaden med utgivningen av queerlitteratur för att den på den tiden var mycket mindre och för att det inte fanns stor intresse från de större förlagen än. Lönnlöv tillägger också att de första queerförlagen fyllde en viktig funktion med att återutge queera klassiker.

Att finnas kvar som litet nischat förlag på den svenska bokmarknaden är däremot ingen enkel uppgift. Öst, som är förläggare på Genusredaktörerna, berättar hur svårt det är för nischade förlag att nå ut på marknaden och komma in på till exempel den fysiska bokhandeln. Dessa slags förlag vänder sig ofta till en smalare målgrupp vilket gör att det blir svårt för dem att nå läsaren brett och överleva rent ekonomiskt. De små förlagen, förklarar både Lönnlöv och Karlsson, tenderar att finnas några år och sedan försvinna. Det visas till exempel av Normal förlag som lyckades finnas kvar på bokmarknaden tack vare en nischad utgivning men som efter några år ändå tvingades kasta in handduken på grund av ekonomiska problem.

När det gäller förlagens interna organisering visar queerförlagen i Sverige stora likheter med 1970- och 1980-talens radikalfeministiska förlag som bland annat diskuterades av Simone Murray. Murray konstaterar att dessa radikalfeministiska förlag skiljer sig från traditionella förlag inte bara genom sin utgivning av radikalfeministisk litteratur utan också genom sin interna organisering.¹⁰¹ Medan traditionella förlag oftast har en hierarkisk struktur med en tydlig arbetsfördelning drivs de radikalfeministiska förlagen kollektivt, det vill säga utan hierarkisk struktur och med en skiftande arbetsfördelning mellan medarbetarna i förlaget.

De flesta queerförlag i Sverige är små förlag som drivs ideellt, det vill säga att förlaget inte är vinstdrivande och att de som är aktiva i förlagsarbetet gör det frivilligt och oftast har någon annan, inkomstbringande sysselsättning så att den privata

---

¹⁰¹ Se Murray, S. (2004). *Mixed Media. Feminist Presses and Publishing Politics*. Pluto press.

ekonomin ska fungera.¹⁰² Exempel på sådana ideella queerförlag är Dockhaveri förlag, Genusredaktörerna och Lesbisk Pocket förlag.

Dockhaveri förlag är ett kollektivförlag som genom sin verksamhet vill ändra villkoren för publikation och textrelaterad estetik i Sverige.¹⁰³ De började 2012 med att utge elva antidebuter i ett undersökande av debutfenomenet. De berättar att de var frustrerade över att det var så mycket fokus på att debutera och den personkult som finns kring debutanter och upplevde att man inte räknas inom litteraturvärlden om man inte har debuterat.¹⁰⁴ Så som de radikalfeministiska förlag som Murray diskuterade har Dockhaveri förlag inte heller en hierarkisk struktur utan arbetsfördelningen skiftar mellan de olika medarbetarna i förlaget. Böckerna som ges ut på Dockhaveri förlag trycks genom print-on-demand.

Genusredaktörerna grundades 2014 och arbetar främst som bokförlag. På Genusredaktörerna arbetar förläggare, genusvetare och språkvetare med att erbjuda normkritiskt redaktörskap och liknande tjänster.¹⁰⁵ De ger ut den normbrytande romanserie *Queerlequin*. På hemsidan kan man läsa att *Queerlequin* vill erbjuda lättsam kiosklitteratur med normbrytande karaktärer och relationer. Böckerna i serien skrivs av anonyma författare som använder pseudonymer, vilket är en tradition inom genren. Utgivningen av *Queerlequin*-böckerna skiftar mellan de olika förläggare i förlaget.

Lesbisk Pocket förlag grundades 2013 och fokuserar på utgivningen av vad de kallar lesbisk kiosklitteratur. Förlaget har hittills gett ut fyra böcker, bland annat Anna Nygrens nyutkomna debutroman *Hunger* (2021), som skildrar lesbisk kärlek. Arbetsfördelningen skiftar mellan de olika medarbetarna på förlaget. Leo Andrea Nordwall, en av förläggarna på Lesbisk Pocket förlag, berättar att målet på sikt är att kunna få ekonomisk ersättning för arbetet de lägger ner på förlaget, även om det

---

¹⁰² Lundborg, L. (2015). *Finns kvar och ta över världen Feministiska och queera förlag på den svenska bokmarknaden*. [Kandidatuppsats, Lunds universitet]. Lund.

¹⁰³ Dockhaveri förlag 2020

¹⁰⁴ Lundborg 2015, s. 12.

¹⁰⁵ Wickberg, J. (2018). Normkritisk bokserie skapar nya litterära spår. *ETC*. <https://www.etc.se/kulturojje/normkritisk-bokserie-skapar-nya-litterara-spar>

inte är "det primära målet med verksamheten".¹⁰⁶ De ideella förlagen är alltså i första hand inte inriktade på att få ekonomiskt kapital utan snarare på att erhålla symboliskt kapital.

Förutom de ideella queerförlagen i Sverige har det också funnits mer traditionella queerförlag som inte kännetecknas av en platt struktur utan som föredrar en tydlig arbetsfördelning. Dessa slags förlag är mer kommersiella och i första hand inriktade på att få ekonomiska vinster så att förlagsarbetet ska kunna fortsättas. Det innebär dock inte att de förlagen inte bryr sig om kulturellt kapital för i regel är förläggare också intresserade i litteraturen¹⁰⁷. Ett exempel på ett förlag ur denna grupp är Tallbergs förlag som ger ut regnbåglitteratur, varmed avses all litteratur som inkluderar och fokuserar på minoritetsgrupper så som hbtq-personer, olika etniciteter eller personer med funktionsvariationer. Tallberg berättar att förlaget inte riktigt har en tydlig målgrupp utan att de vill nå ut till så många som möjligt.

Risken med de rena queerförlagen, menar Lönnlöf, är att de kan ha en bra kompetens kring hbtq-frågor men inte lika bra expertkompetens kring bokproduktion. Han önskar att det skulle finnas fler som kunde kombinera både, att de förlag som har en bra queer utgivning också skulle ha tillgång till lika bra redaktörer ock korrekturläsare till exempel.

Förutom de rena queerförlagen har de större icke-queera förlagen i Sverige under det sista decenniet också börjat plocka upp queerlitteraturen. Folkhammar, som debuterade 2011 med romanen *Isak & Billy* på Natur & Kultur förlag, berättar att han då hade en känsla av att de större förlagen verkligen började visa intresse i queerlitteraturen och queera författare. Ett år tidigare hade till exempel också Eli Levén debuterat med romanen *Du är rötterna som sover vid mina fötter och håller jorden på plats* på Norstedts förlag. Folkhammar fortsätter att en förklaring till varför de större förlagen i början av 2010-talen plötsligt verkade visa mer intresse i queerlitteratur kunde vara att det var 'trendigt' att uppmärksamma det som ansågs som radikalt. Han tror att det för tio år sedan var det queera som stod för det radikala

---

¹⁰⁶ Lundborg 2015, s. 13.

¹⁰⁷ Svedjedal, J. (1994). *Författare och förläggare och andra litteratursociologiska studier*. Gidlunds, s. 25.

och att storförlagen behövde manifesteras detta för att legitimera sig själva. Karlsson, som är förläggare på Norstedts förlag verkar yttra samma tanke. Ett problem med queerlitteraturen på de större förlagen i Sverige kunde vara att de känner att det räcker med att utge en eller två titlar för att de på så sätt har lyckats följa trenden av att ge ut queerlitteratur.

Hur är det med utgivningen av queerlitteratur på de större förlagen idag? Enligt intervjupersonerna utges det redan mer queerlitteratur på de större förlagen än för tio år sedan men Folkhammar tycker till exempel att det fortfarande finns lite utrymme för queerlitteratur på de stora förlagen. Bjuggfält och Leskinen håller med om att det redan utges en del queerlitteratur på de stora förlagen men kanske inte så mycket subversiv queerlitteratur, det vill säga litteratur som explicit utmanar genusföreställningar. Det är därför en lucka som de små nischade förlagen idag kan fylla eftersom de ofta har bättre ingångar i den queerlitterära världen och riktar sig till en nischad målgrupp.

Bokhandel

Vi har redan sett hur omkring hälften av 2000-talens queerförlagen för första gången gjorde sitt inträde i den litterära världen. Det visade sig att dessa slags förlag är nischade förlag som riktar sig till en specifik målgrupp, till community. Ungefär samtidigt med de första queerförlagen började också bokhandlarna att se potentialen i queerlitteraturen. I början var det framför allt internetbokhandeln som samlade queerlitteraturen under en rubrik men snart öppnades också den första fysiska queera bokhandeln.

Hallongrottans bokhandel grundades 2006 av Bitte Anderson i Hornstull i Stockholm och riktade sig till queerfeministisk och hbtq-litteratur. Men så som Normal förlag lyckades Hallongrottans bokhandel inte heller att finnas kvar länge på bokmarknaden. Bokhandeln sålde för nischad litteratur och 2013 laddes

Hallongrottans bokhandel ner, förmodligen på grund av att för få personer inhandlade sina böcker i butiken.¹⁰⁸

Efter att Hallongrottans bokhandel laddes ner 2013 har Sverige i några år varit utan queer bokhandel tills den ideella kulturföreningen Page 28 bestämde sig att öppna en i Malmö i maj 2021. Bokhandels syfte är att sprida hbtq-litteratur och att vara "ett queert andningshål för alla hbtq-personer som älskar kultur".¹⁰⁹

Jag frågade Mattei, som är ordförande för Page 28, varför det inte finns fler queera bokhandlar i Sverige. Enligt henne beror det för det första på att det överhuvudtaget inte finns så många obundna bokhandlar i Sverige. I *Bokhandeln mellan kultur och ekonomi* (2017) visar till exempel Steiner att huvudparten av alla butiker i Sverige (81%) är knutna till en bokhandelskedja och att bara en mindre del (19%) är obundna. Den största bokhandelskedja i Sverige, som omfattar nästan 40% av alla butiker, är Akademibokhandeln. Mattei berättar att det som obunden bokhandel är svårt att konkurrera med dessa stora företag som Akademibokhandeln. En annan anledning till att det inte finns fler queera bokhandlar i Sverige enligt Mattei är att det inte finns så många mötesplatser för queera personer. Hon betonar att den nya bokhandeln inte bara ska handla om böcker utan också om att vara en mötesplats för queera personer. Förutom att sälja böcker kommer de att arrangera olika typer av kulturevenemang och annan verksamhet som inte är kopplad till litteratur.

Man ser alltså att det är svårt att driva en självständig queer bokhandel, framför allt när man måste konkurrera med de större kedjorna. Om det finns ett initiativ, så som Hallongrottans bokhandel, händer det ofta att det efter några år går ner och försvinner. Det beror enligt Mattei på att dessa slags initiativ ofta drivs av ideella krafter som efter en viss tid blir utbrända och sedan inte kan driva initiativet längre. Det kräver mycket engagemang och samtidigt finns det ofta inte tillräckligt med pengar så att det blir svårt att få initiativet att gå runt. Ändå känner Mattei att det finns ett behov av queerlitteratur och queera mötesplatser. Därför har Page 28

---

¹⁰⁸ Lundgren, J. (2013, 14 januari). Hallongrottan stänger ner. QX.

<https://www.qx.se/noje/22771/hallongrottan-stanger-ner/>

¹⁰⁹ Källén, M. (2021, 26 mars). Hbtq-bokhandel öppnar i Malmö. *Svensk Bokhandel*.

<https://www.svb.se/nyheter/hbtq-bokhandel-oppnar-i-malmo>

startat en insamling för att finansiera bokhandeln. Mattei tror också att det finns en tydlig målgrupp och marknad för queerlitteratur och det märks till exempel också i hur bra det gick för bokhandeln innan den ens hade öppnat. På en kort tid lyckades bokhandeln nämligen samla ihop tillräckligt med pengar för att kunna öppna bokhandeln.

Bibliotek

Det nämndes redan att queerlitteratur inte riktigt kan anses som en enskild genre utan att det snarare handlar om böcker som har en gemensam tematik. På så sätt kan man samla alla böcker som har en queer tematik under en rubrik och det är vad som görs på de så kallade regnbågshyllorna, det vill säga en hylla reserverad åt böcker med hbtq-innehåll. En sådan regnbågshylla skulle kunna bidra till bibliotekens funktion i utforskandet och utövandet av den egna sexuella identiteten.¹¹⁰

De första regnbågshyllorna började dyka upp när det redan fanns förlag och bokhandlar med en specifik inriktning på queerlitteratur. 2012 var Umeås stadsbibliotek först med att bryta ut en regnbågshylla. Anledningen var att lyfta fram en del av det hbtq-media som finns i biblioteket för att skapa ökad tolerans och acceptans i samhället.¹¹¹ Men regnbågshyllan, som började dyka upp i allt fler svenska bibliotek, skapade också debatt. Debatten handlade om att queerlitteratur får en särbehandling genom att skapa en regnbågshylla även om de flesta bibliotek som har en regnbågshylla har samma material i andra hyllor i biblioteket så att besökaren inte skulle känna sig utpekad när hen letar efter queerlitteratur. I stället för en regnbågshylla bestämde sig andra bibliotek att ha regnbågsetiketter på böckernas omslag.

Bland intervjupersonerna råder skilda meningar kring regnbågshyllorna. Lönnlov har inte varit en stor förespråkare för regnbågshyllor men han medger att de har fyllt en

---

¹¹⁰ Falck, M., & Holmlund, I. (2016). *"Alltså man vill ju kunna identifiera sig". Lesbiska och queera biblioteksanvändares levda erfarenheter av folkbibliotek*. [Masteruppsats, Lunds universitet]. Lund.

¹¹¹ Bergström 2012.

viktig funktion i de bibliotek som har haft dem. För honom borde det finnas en balans mellan att visa upp och vara stolt över och märka ut lite för mycket. Samtidigt kan regnbågshyllorna fylla en funktion för de gör queerlitteraturen, som har varit osynliggjort så länge, synlig och det gör det lättare att hitta för de som vill hitta till den. Numera finns det en regel att litteratur som finns på regnbågshyllan också ska finnas på andra hyllor i biblioteket. Här kan också uppstå ett problem. Lönnlöf berättar att det kan vara konstigt med att ha queerlitteratur både i regnbågshyllan och någon annanstans för att man då förutsätter att man skäms för att låna ut en queer bok.

Regnbågshyllan har alltså varit viktig för queerlitteraturens synlighet i offentligheten. Men det finns andra som ifrågasätter om queerlitteratur verkligen får den typen av synlighet. De anser regnbågshyllan mer som en negativ särbehandling snarare än ett positivt sätt att öka synlighet för queerlitteratur. Så säger Tallberg till exempel att han skulle vilja se queerlitteraturen ingå i mainstream, att den inte blir utpekande.

”Om man går in på ett bibliotek så finns det i Sverige på vissa bibliotek en regnbågshylla, vilket är jättebra för att hitta litteratur som bara handlar om hbtq. samtidigt så blir det ju särbehandlade igen istället för att ingå i mainstream.”¹¹²

För att sammanfatta diskussionen kring regnbågshyllan skulle jag vilja hänvisa till följande citat av Åkerö. Han pratar om en dubbelhet i att vilja normalisera queerlitteratur och samtidigt ge den en särbehandling genom till exempel en regnbågshylla.

”Det finns en dubbelhet i det här att det är vi som behöver lyfta upp de här historierna, vi behöver göra det tydligt att de finns och normalisera dem och göra de mer tillgängliga samtidigt som vi inte vill att det ska bli utpekande. Jag tror absolut att det finns en poäng med att prata om regnbågslitteratur eller queerlitteratur eller liknande, saker som ger den här visuella representationen samtidigt som det inte får bli en ren identitetspolitisk konstruktion. Det måste finnas en möjlighet att ta del av litteraturen utan att det blir utpekande.”¹¹³

---

¹¹² Marcus Tallberg, personlig kommunikation, 15 mars 2021.

¹¹³ Emil Åkerö, personlig kommunikation, 17 mars 2021.

Förutom regnbågshyllorna finns det ett sätt till på vilket svenska bibliotek försöker visa att de är välkomnande för hbtq-personer. Sedan 2008 kan bibliotek, och andra organisationer, genomgå en utbildning hos RFSL och bli hbtq-certifierade. Utbildningen ska bland annat öka kunskapen om hbtqi, normer och hbtqi-personers livsvillkor och leda till ett inkluderande bemötande av personalen.¹¹⁴ Hbtq-certifieringen kan också diskuteras. För det första kan utbildningen betraktas som relativt dyrt vilket kan göra det svårt för små organisationer att följa den. För det andra beskrivs att vara hbtq-certifierad ofta som en kvalitetsstämpel vilket kan leda till att organisationer följer och betalar för utbildningen bara för att ha kvalitetsstämpeln och utan att verkligen stå upp för att synliggöra och utmana de föreställningar och normer som kan leda till att människor behandlas ojämnt, så som det beskrivs på RFSL:s hemsida. I extrema fall skulle man då även kunna prata om 'pinkwashing' eller 'rosafärgning', i analogi med till exempel 'greenwashing' eller 'whitewashing', värmed avses att organisationer påstår sig vara hbtq-vänliga utan att riktigt vara det. Ändå verkar verkligheten motsvara idealet bakom en hbtq-certifiering när det gäller svenska bibliotek.¹¹⁵

---

¹¹⁴ RFSL. (u.å.). *Hbtqi-certifiering*. <https://www.rfslutbildning.se/s/hbtqi-certifiering>.

¹¹⁵ Rasmusson-Wright, U. (2016). *HBTQ-certifiering på svenska folkbibliotek*. [Kandidatuppsats, Umeås universitet]. Umeå.

4.4. UPPMÄRKSAMHET OCH MOTTAGANDE

Flera intervjupersoner uttryckte en känsla av att det under de senaste decennierna har kommit ut mer queerlitteratur och att böcker som handlar om eller skildrar hbtq-personer har blivit en mer självklar del av utgivningen. Det finns ändå en dubbelhet med ökningen av queerlitteratur när man betraktar den uppmärksamhet som queerlitteraturen idag får i allmänhet.

Under 2000-talen, när queerlitteraturen i Sverige inte riktigt hade slagit igenom än, kom det ut betydligt mindre queerlitteratur än vad det gör idag. Det medförde också konsekvenser för den uppmärksamhet som queerlitteraturen fick. Lönnlöf, som är kritiker för Svenska Dagbladet, berättar följande:

”En enskild hbtq-bok eller queerbok får nog mindre uppmärksamhet idag för att det finns så många. När det kom ut kanske tre, fyra queera böcker per år så är det klart att de tre, fyra fick väldigt mycket uppmärksamhet. Nu kommer ut tjugo, trettio, förtio då blir det mindre uppmärksamhet per bok. Men att det kommer ut så många bidrar till att fler uppmärksammar att det finns, det blir sett som en mer självklar del av utgivningen.”¹¹⁶

Av citatet framgår att det förr i tiden nästan var uppseendeväckande att en bok om queerhet eller hbtq kom ut. Det hänger naturligtvis också ihop med uppkommandet av queerförlag som Normal förlag eller queera bokhandlar som Hallongrottans bokhandel. Framför allt Normal förlag fick stor medieuppmärksamhet för att det var det första förlaget med inriktning på hbtq-litteratur i Sverige. Sedan började också de andra förlagen att se potentialen i queerlitteraturen. ”Det var som att dra ut en propp när de startade”, berättar författaren Mian Lodalen 2006 i en artikel i Svenska Dagbladet.¹¹⁷

Idag ges det ut redan mer queerlitteratur bland annat på grund av att de större förlagen också började plocka upp den typen av litteratur. Det har i sin tur också haft följderna för queerlitteraturens uppmärksamhet. Eftersom det kommer ut så många queera titlar per år blir det svårare för en enskild titel att få uppmärksamhet. Under

---

¹¹⁶ Sebastian Lönnlöf, personlig kommunikation, 11 mars 2021.

¹¹⁷ Kalmteg, L. (2006, 2 augusti). Gaylitteraturen har kommit för att stanna. *Svenska Dagbladet*.
<https://www.svd.se/gaylitteraturen-har-kommit-for-att-stanna>

intervjun berättar Lönnlov att det finns ett problem i Sverige att allt färre böcker får recensioner i dagstidningar. Däremot upplever han att det finns ett väldigt stort intresse för queerlitteratur på sociala medier som till exempel Instagram och på bloggar. Det finns även rena bokbloggare, som till exempel Bögbibblan eller Lesbiska Bokbloggen, och instagramkonton som bara skriver om hbtq-litteratur. Samma känsla yttrades av Salmson som också upplever att queerlitteratur framför allt syns på sociala medier och bloggar. Åkerö, som är författare, berättar att hans böcker framför allt blev recenserade på bloggar. I följande delar går jag in på den uppmärksamhet som queerlitteratur får av olika instanser i det litterära fältet.

Litteraturkritiken

Queerlitteraturen har sedan dess genombrott i Sverige, ungefär omkring hälften av 2000-talen, fått en viss grad av uppmärksamhet. Det blev tydligt att man framför allt riktade uppmärksamhet på uppkomsten av queerförlag som Normal förlag eller senare Genusredaktörerna. Eftersom queerlitteraturen i Sverige började växa i rask takt blev det nästan outhärligt för litteraturkritiken att också förhålla sig till den. Man skulle kunna jämföra det med hur de stora förlagen kände ett behov av att ge ut queerlitteratur för att legitimera sig själva. Fram till idag får queerlitteraturen en viss grad av uppmärksamhet i litteraturkritiken även om färre titlar får chans att recenseras på grund av det växande antal queera titlar som kommer ut varje år. Därtill upplever man att någonting har förändrats i hur queerlitteraturen i Sverige får uppmärksamhet av litteraturkritiken.

I ett samtal om "det queerlitterära 2020-talet" i P1 kultur menar Anna Hellgren, redaktör på Expressens kultursida, att queerlitteraturen redan är mycket mer avdramatiserad på gott och ont och att queerlitteraturens litterära kvalité har blivit viktigare än själva skildringen av hbtq-temat.¹¹⁸ Hon nämner till exempel att böcker som innehöll en lesbisk kyss för några år sedan kunde få "enormt mycket uppmärksamhet" bara för att denna lesbiska kyss fanns med i boken. Idag har det

---

¹¹⁸ Grönfors, M. (2020, 11 december). Det queerlitterära 2020 - från lesbiska tjejer i 1910-talets Stockholm till arabiska bögars berättelser om flykt och åtrå [Poddradio]. I *P1 Kultur*. Sveriges Radio. <https://sverigesradio.se/avsnitt/1616396>

lugnat sig lite mer, menar Hellgren. Hon förnekar däremot inte att hbtq-temat fortfarande spelar en stor roll. Också Åkerö känner att man börjar mer prata om en kvalitetsstämpel i kultursidorna även om man enligt honom inte riktigt är där än.

Lönnlöv nämner en annan aspekt av queerlitteraturens uppmärksamhet som har förändrat sig under de senaste åren. Han berättar att det åtminstone för några år sedan var vanligt om man gav ut en bok om trans att recensenter använde fel pronomen om huvudpersonen. Det fanns alltså kritiker som inte riktigt hade bra kunskaper om hbtq-frågor och på så sätt blev det svårt att skriva en bra recension om en hbtq-bok. Idag har läget förändrat sig lite mer. Det finns fler kritiker, som till exempel Lönnlöv själv, som har dessa kunskaper och som själva har queera identiteter och är intresserade av queerlitteraturen. Den känslan bekräftades till exempel också av Folkhammar. Samtidigt, menar Lönnlöv, finns det idag också ett stort intresse bland kritiker som inte är queera.

Eftersom queerlitteraturen bland annat kan anses som ett paraplybegrepp för litteratur som skildrar homosexuella, bisexuella och transidentiteter frågade jag intervjupersonerna om det finns aspekter av queerlitteratur som får mer eller mindre uppmärksamhet än andra i litteraturkritiken. De flesta intervjupersonerna var överens om att translitteratur fortfarande är mindre uppmärksammas men jämfört med några år sedan verkar det som om att också läget för translitteratur redan har förändrats. Lönnlöv menar att trans under de senaste åren har blivit mer synligt inte bara i litteraturen utan också i samhället. I en artikel i Göteborgsposten skriver Maria Ramnehill att transrättigheterna i Sverige under 2010-talet blev fler och att den utvecklingen också påverkade litteraturen. Hon pratar även om "årtiondet då translitteraturen slog sig fri"¹¹⁹. Förr i tiden handlade translitteraturen framför allt om självbiografier i vilka man kände ett behov av att förklara sig för att bli accepterad, oftast på en desperat, vädjande ton.¹²⁰ Idag gestaltas transefarenheter med en ny självklarhet. I sin artikel nämner Ramnehill exempelvis författare som Eli Levén, Alvina Chamberland och Teodor Hildeman Togner som alla på sitt eget sätt skriver

---

¹¹⁹ Ramnehill, M. (2019, 11 juli). Årtiondet då translitteraturen slog sig fri. *Göteborgsposten*. Hämtad 11 april 2021 från <https://www.gp.se/kultur/kultur/10-talet-d%C3%A5-translitteraturen-slog-sig-fri-1.16180319>

¹²⁰ Ramnehill 2019

om transefarenheter. Trots att transpersoner blir mer accepterade av samhället finns det fortfarande motstånd, framför allt från högerextremistiskt håll. Lönnlöv berättar att det idag finns en väldigt stor anti-transrörelse i Sverige men i allmänhet tror han att det är en mindre risk att man får en rent homo- eller transfobisk recension. Man skulle alltså kunna säga att det finns en större kunskap om transfrågor idag men om man däremot verkligen förstår historien om trans, det är en annan sak enligt Lönnlöv. Holmqvist, som har skrivit en avhandling vid Umeås universitet om transmotiv i äldre svensk skönlitteratur tycker också att translitteraturen växer och blir mer och mer integrerad i det litterära fältet fast på ett lite annat sätt än vad det var tidigare. Framför allt så tänker han att translitteratur diskuteras mer idag och han tycker att man kommer att fortsätta göra det.

Förutom innehållet och den litterära kvalitén finns det en aspekt till av queerlitteraturen som får uppmärksamhet i medierna och litteraturkritiken, nämligen formen. Det framgick redan att queerlitteraturen kan anses som ett genreöverskridande fenomen. Idag finns det queer skönlitteratur, queera faktaböcker och en hel del queer barn- och ungdomslitteratur. När man går närmare in på den queera skönlitteraturen skulle man kunna fastslå att det framför allt skrivs queer- eller hbtq-romaner. Dessa slags romaner får framför allt uppmärksamhet genom sitt innehåll eller sin litterära kvalité. Därtill finns det några nischade förlag vars böcker, förutom innehållet och den litterära kvalitén, får uppmärksamhet på grund av formen.

Öst, som är förläggare på Genusredaktörerna, berättar att det framför allt är förlagets koncept som får uppmärksamhet. Genusredaktörerna ger ut den normkritiska bokserie *Queerlequin*. Förlagets förebild är det kanadensiska förlaget Harlequin (som 2014 köptes upp av HarperCollins förlag) som är mest känt för att ge ut lättläst romance-litteratur eller tantsnusk som det ofta nedvärderande kallas. Men som namnet redan indikerar handlar böckerna i *Queerlequin*-serien inte om vita, heterosexuella kärleksrelationer. I *Queerlequin*-serien är huvudkaraktärerna för det mesta inte heterosexuella och placeras alltid i ett icke-heteronormativt

sammanhang.¹²¹ Böckerna ska dessutom vara lättsamt att läsa och ha lyckliga slut.¹²² Också förlaget Lesbisk Pocket, som framför allt ger ut kiosklitteratur, får en viss grad av uppmärksamhet på grund av formen.

Ett annat sätt att betrakta den position som queerlitteratur intar med hänsyn till litteraturkritiken är genom att undersöka var och av vem queerlitteratur får uppmärksamhet. Därtill kan man använda den holländske litteratursociologen C. J. Van Rees indelning av litteraturkritiker i tre typer: recensenten, essäisten och akademikern som utöver respektive primär, sekundär och tertiär kritik.¹²³ Van Rees skriver att de tre typerna urskiljer sig i social prestige vilket också innebär en skillnad i konsekration mellan till exempel texter som recenseras och texter som får uppmärksamhet av akademiker. När det gäller svensk queerlitteratur idag ser man att den framför allt får uppmärksamhet av recensenter i dagstidningar som huvudsakligen riktar sig till nyutkommen litteratur. Det finns däremot också ett intresse i queerlitteratur från den akademiska världen. I Sverige spelar till exempel den akademiska tidskriften *Lambda Nordica* (grundad 1989) en viktig roll i att uppmärksamma både svensk och internationell queer- och htb-litteratur. Tidskriften publicerar i första hand vetenskapliga artiklar och essäer som belyser aktuella frågor, perspektiv och forskningsdilemman. Man ser alltså att queerlitteratur får uppmärksamhet av både primär, sekundär och tertiär litteraturkritik men det finns ändå skillnader, återigen beroende på hur man definierar queerlitteratur. Så skulle man kunna säga att den primära litteraturkritikern framför allt är sysselsatt med queerlitteratur som inte alltid är så subversiv medan den sekundära och tertiära litteraturkritikern framför allt håller på med mer subversiv litteratur. Detta är naturligtvis en generalisering. Så kan den primära litteraturkritikern också recensera en mer subversiv bok och kan det också skrivas vetenskapliga essäer om en mindre subversiv bok.

---

¹²¹ Somnell, M. (2016, 30 april). Nytt på hyllan: Queerlequin. *Helsingborgs Dagblad*.

¹²² Wickberg, J. (2018). Normkritisk bokserie skapar nya litterära spår. *ETC*. <https://www.etc.se/kultur-noje/normkritisk-bokserie-skapar-nya-litterara-spar>

¹²³ Van Rees, C. J. (1983). How a Literary Work Becomes a Masterpiece: on the Threefold Selection Practised By Literary Criticism. *Poetics*, 12, 397–417.

Litterära priser

I Sverige finns det idag inget litterärt pris som utdelas i kategorien queerlitteratur, så som det till exempel finns i USA (se vidare). Ändå finns det ett ökat intresse för queerlitteraturen i allmänhet, till exempel av de större förlag börjat se potentialen i queerlitteraturen eller av litteraturkritiken som redan visar ökad kunskap kring hbtq-frågor. I viss mån visar sig det här ökade intresset också i att de litterära priserna i Sverige börjar uppmärksamma queerlitteraturen.

Lönnlöv tycker till exempel att framför allt debutantpriserna i Sverige under de senaste åren har varit väldigt bra på att uppmärksamma queerlitteraturen. Det finns två stora debutantpriser i Sverige: Katapultpriset och Borås Tidnings debutantpris. Nominerad till Borås Tidnings debutantpris 2016 var till exempel Teodor Hildeman Tognér med sin diktsamling *Ut* som kom ut på Lesbisk Pocket förlag. Att Tognérs diktsamling, som publicerades på ett litet förlag, blev nominerad till Borås Tidnings debutantpris visar enligt Lönnlöv att den juryn i alla fall har koll på utgivningen.

Vad gäller de stora priserna i Sverige har queerlitteraturen också till en viss grad fått uppmärksamhet. Återigen beror det här på hur brett eller smalt man definierar begreppet queerlitteratur. Åkerö berättar till exempel att det fortfarande inte finns queerlitteratur som har fått Augustpriset medan Folkhammar berättar att flera romaner som har vunnit Augustpriset har haft "den förbjudna kärleken" i undertexten. Också Nordiska rådets litteraturpris har varit bra i att uppmärksamma queerlitteratur enligt Lönnlöv. Dessutom finns det en del litteratur som skildrar hbtq-personer men som kanske inte i första hand beskrivs som queerlitteratur som har vunnit litterära priser. Lövestam, som bland annat har skrivit en deckarserie om en figur som kan beskrivas som trans, har till exempel redan vunnit Deckarakademiens stora pris för deckardebüt 2015 och Frankrikes 'Grand Prix de Littérature Policière'.

Trots att det i Sverige inte finns ett queerlitterärt pris med en officiell jury finns det ändå ett pris som uttryckligen tilldelas till queer- och hbtq-litteratur. Priset årets bok tilldelas på Gaygalan, ett årligt evenemang arrangerat av tidningen QX. På QX:s Gaygalan delas ut olika pris i olika kategorier till exempel årets hbtq, årets hetero, årets film, med mera. Årets bok handlar dock inte riktigt om ett litterärt pris eftersom

det inte är någon officiell jury inblandad. Vinnaren röstas fram av tidningens läsare. Ändå har priset nämnts i nästan alla intervjuer. Samtidigt är intervjupersonerna också kritiska mot priset. Bjuggfält nämner priset till exempel ett kändispris för att det är framför allt queera kändisar som tilldelas priset. Åkerö talar om ett popularitetspris eftersom vinnaren röstas fram av läsarna. Han anser det som problematiskt när ett pris grundas på kändisskap. När man tittar på de som tilldelades priset är det framför allt Mian Lodalen och Jonas Gardell som sticker ut med fyra (*Smulklubbens skamlösa systrar* 2004; *Tiger* 2011; *En liten handbok i konsten att bli lesbisk* 2015; *Lisa & Lilly* 2021) respektive tre (*Ett UFO gör entré* 2002; *Torka aldrig tårar utan handskar: Kärleken* 2013; *Sjukdomen och Döden* 2014) vinster under en period på nitton år. 2013 vann Jonas Gardell dessutom årets hbtq-person. Andra författare som tilldelades årets bok är till exempel Mats Strandberg (*Halva liv*, 2010), Tiina Rosenberg (*Queerfeministisk Agenda*, 2003) och Johan Hilton (*No tears for queers*, 2006).

Det vore alltså fel att påstå att den svenska queerlitteraturen inte uppmärksammas av de litterära priserna. Det finns en del som får uppmärksamhet, även den litteratur som ges ut på små nischade förlag som till exempel Lesbisk Pocket förlag. Det finns säkert utrymme för förbättring vad gäller de litterära priserna i Sverige, menar Lönnlöf. Sedan 1999 framröstas i början av året ändå en författare som har skrivit årets bok på QX:s Gaygala. Denna publikation är däremot inte alltid den mest subversiva enligt Åkerö. Borde det alltså finnas ett litterärt pris för queerlitteratur med en officiell jury i Sverige? Några intervjupersoner ifrågasätter om det verkligen skulle behövas ett sådant pris. Återigen skulle det enligt dem innebära en viss särbehandling av queerlitteratur vilket kan ha både positiva och negativa aspekter. Andra är mer entusiastiska vad gäller ett litterärt pris för queerlitteratur. Bjuggfält tycker till exempel att det vore intressant att ha en svensk motsvarighet till de amerikanska 'Lambda Literary Awards', ett litterärt pris som sedan 1989 utdelas av stiftelsen Lambda Literary "to recognize the crucial role LGBTQ writers play in shaping the world".¹²⁴

---

¹²⁴ Lambda Literary. (2021). Awards. <https://www.lambdaliterary.org/awards/>.

Litterära festivaler och Pride

Litterära festivaler kring queerlitteratur finns det ännu inte i Sverige, förmodligen också på grund av att litterära festivaler är relativt nya i den litterära världen. Man ser ändå att det finns utrymme för queerlitteratur på de litterära festivaler som finns i Sverige. På Umeås internationella litteraturfestival 2021 kunde man till exempel följa ett samtal mellan unga samiska författare, bland annat Rönn-Lisa Zakrisson som är poet och queeraktivist och Moa Backe Åstot som 2021 debuterade med romanen *Himlabrand* som handlar om att vara same och homosexuell.

Förutom de litterära festivalerna finns det en hel del pridefestivaler i Sverige där det ofta också ägnas uppmärksamhet på queer- och hbtq-litteratur. Samtalet om den svenska queerlitteraturvågen i P1 kultur ägde till exempel rum under Stockholm Pride i augusti. Jag frågade intervjupersonerna om de tyckte att queerlitteratur framför allt får uppmärksamhet i offentligheten med anledning av Pride och jag fick delade svar. Å ena sidan finns det de som inte tycker att queerlitteratur får mer uppmärksamhet under Pride, som till exempel Öst och Salmson. Öst skulle snarare säga att Pride bara är ett möjligt sammanhang där queerlitteratur får uppmärksamhet. Det finns också feministiska sammanhang där queerlitteratur uppmärksammas enligt henne. Å andra sidan finns det de som tycker att queerlitteratur får mer uppmärksamhet under Pride och även några som tycker att Pride används för att marknadsföra queerlitteratur. Lönnlöf skulle till exempel säga att pridefestivalerna bidrar ganska mycket till att uppmärksamma queerlitteraturen. Han som kritiker nämner exempelvis att tidningar fortfarande är fokuserade på att vara dagsaktuella så att när han skriver en artikel om hbtq-litteratur är sannolikheten stor att artikeln kommer att publiceras när det är Stockholm Pride.

5. DISKUSSION

5.1. QUEERLITTERATUR ELLER QUEER LITTERATUR?

Även efter presentationen av mina undersökningsresultat verkar det fortfarande svårt att dra några stora generaliserbara slutsatser och i mina ögon återstår det mycket forskning att göra på området, framför allt utifrån ett litteratursociologiskt perspektiv.

Det största diskussionsämne som har framgått av min undersökning är hur man kan definiera begreppet queerlitteratur. Det har blivit tydligt att många av mina resultat varierar beroende på den definition av queerlitteratur som man använder och det tycker jag har mycket att göra med queerbegreppets många olika och skiftande betydelser. Som jag försökte förklara var det ursprungligen inte riktigt meningen att slå fast en exakt betydelse av begreppet men för att kunna prata om och undersöka ämnet lönar det sig att ha någon form av avgränsning.

Även om de olika svaren i min undersökning är baserade på personliga åsikter på och erfarenheter kring begreppet queer kan man ändå urskilja några mönster. Jag vill gärna påstå att de mönstren inte är representativa för en större gemenskap utan att de begränsar sig till min egen studie.

I min studie fanns det några personer som använder begreppet queerlitteratur på ett brett sätt. För dessa personer måste queerlitteratur inte nödvändigtvis bara handla om kön/genus och sexualitet, även andra identitetsskapande kategorier som till exempel etnicitet och funktion inkluderas. Dessa slags kategorier ingår i det som Tallbergs förlag kallar för regnbågslitteratur men också Genusredaktörernas normkritiska lektörläsning äger uppmärksamhet åt mer än bara kön/genus och sexualitet.

En annan grupp bland intervjupersonerna använder begreppet queerlitteratur som ett paraplybegrepp för litteratur som på något sätt skildrar ett hbtq-tema. Det skulle man kunna koppla till användningen av queerbegreppet som ett paraplybegrepp för

homosexuella, bisexuella och transpersoner. Den här definitionen fokuserar på kön/genus och sexualitet.

En tredje grupp gjorde en skillnad mellan hbtq-litteratur och queerlitteratur där det viktigaste kriteriet för att en bok ska kunna klassificeras som queer var att den krävde en viss grad av subversivitet, ett begrepp som kopplas starkt till Butlers studier. För den här gruppen är queerlitteratur all litteratur som aktivt bryter mot och ifrågasätter heteronormen. Skillnaden med hbtq-litteratur ligger i det faktum att hbtq-litteratur skildrar ett hbtq-tema, men inte är omstörtande nog i denna skildring.

En sista grupp bland intervjupersonerna framhävde en skillnad mellan queerlitteratur på en innehållslig nivå och queerlitteratur som skiljer sig från annan litteratur genom formen. Återigen skulle man kunna säga att begreppet queerlitteratur används på ett brett sätt, i den meningen att man bortser från aspekter som kön/genus och sexualitet och fokuserar på litteratur som bryter mot en normativ uppfattning av hur litteratur produceras och gestaltas. Ett tydligt exempel på denna slags queerlitteratur är Dockhaveri förlag som försöker utmana litteraturens villkor. Här skulle man också kunna passa in subversivitetsbegreppet för att man utmanar litteraturens villkor på ett omstörtande sätt.

Att framhäva en entydig definition av queerlitteratur är alltså svårt. Begreppet används på olika sätt av olika personer. Alla dessa olika sätt har ändå gemensamt att de inte följer (hetero)normen, vare sig genom att skildra en hbtq-karaktär eller genom att på ett mer subversivt sätt ifrågasätta (hetero)normen. Man skulle till exempel kunna skilja mellan queerlitteratur och queer litteratur där förstnämnda skildrar hbtq-erfarenheter och där sistnämnda använder sig av subversivitetskriteriet för att antingen på innehållslig eller formnivå skilja sig från förstnämnda. Men även i mitt förslag är gränserna mellan queerlitteratur och queer litteratur inte tydliga. Det gäller alltså att hela tiden förhålla sig kritiskt mot användningen av begreppet queerlitteratur.

5.2. QUEERLITTERATUR UTOMLANDS

I den här uppsatsen undersökte jag queerlitteraturens status och position i det svenska litterära fältet och hur den produceras, distribueras och konsumeras. Innan jag fortsätter med att dra några slutsatser gällande den svenska queerlitteraturen vill jag i den här delen rikta uppmärksamheten utomlands. Queerlitteratur är nämligen inget typiskt svenskt fenomen. Jag vill kort och allmänt jämföra den svenska queerlitteraturens status med den i Nederländerna och Belgien och med den i USA.

Eftersom jag som forskare befinner mig i Belgien framstår det nästan som självklart att jag jämför min studiens ämne med läget i Belgien. En snabbsökning på nätet för mig till hemsidan *queerboeken.nl* där man har samlat böcker som skildrar ett hbtq-tema.¹²⁵ Där finns böckerna också samlade i underrubriker som man-man, kvinna-kvinna eller genus. Betraktar man queerlitteraturens yttre villkor, queerlitteratursamhället, i Belgien hittar man några indikatorer som skulle kunna peka på att queerlitteratur också härnere har lyckats integrera i det litterära fältet. Redan 1979 öppnades i Belgien bokhandeln Darakan som huvudsakligen riktade sig till hbtq-människor. 1996 öppnades också i Belgien bokhandeln 't Verschil som sålde hbtq-litteratur. Bokhandeln laddes ner 2015 men efterträddes 2016 av hbtq-bokhandeln och -förlaget Kartonnen Dozen, efter Lanoyes roman med samma namn. Samtidigt med regnbågshyllorna i Sverige började också den så kallade rosa hyllan dyka upp tretton bokhandlar i Belgien, som skulle synliggöra hbtq-litteratur på ett mer tydligt sätt. Men hyllan bemöttes också av kritik. I en artikel i *De Standaard* läser man till exempel att queerlitteratur inte skulle behöva en sådan hylla för att få synlighet, att en rosa hylla skulle vara för klichéartad och att det borde finnas förebilder som går förbi klichéerna och som inte gör sin sexuell lägning till sin identitet.¹²⁶ Man kan alltså se att queerlitteratur i viss grad också är integrerade i Belgien. De exempel som anfördes här tyder dock snarare på en icke-subversiv form av queerlitteratur. Snarare är det tal om hbtq-litteratur.

---

¹²⁵ Queerboeken. (u.å.). *Als je leest bekijk je de wereld door de ogen van een ander*. <https://queerboeken.nl/>

¹²⁶ De roze plank (2012, 15 juni). *De Standaard*. https://www.standaard.be/cnt/dmf20120614_00184912

I USA verkar det finnas mycket queerlitteratur. Återigen leder en snabbsökning på nätet till ett blogginlägg där det presenteras tjugo förlag som är inriktade på queerlitteratur. Följande läser man i inlägget:

"The LGBTQ+ community has been historically underrepresented in publishing. But with the growth of online books sales and a greater mainstream appetite for diverse characters and stories, there has been a resulting boom in LGBTQ+ books and publishers specializing in this blossoming niche."¹²⁷

Queerlitteratur presenteras här som en blomstrande nisch vilket verkar vara i enlighet med hur P1 Kultur presenterade den svenska queerlitteraturvågen. Ökningen av queerlitteratur i USA har lett till ett större intresse både från läsarna och förlagen. Dessutom finns det i USA en instans till som både visar på queerlitteraturens status och position och som bidrar till att befästa denna position, nämligen litterära agenter. De arbetar som förmedlare mellan författare och förlag och hjälper till att författaren når det rätta förlaget samtidigt som de kan skickas ut av förlaget för att hitta den rätta författaren. I Sverige finns det i allmänhet inte så många litterära agenter. Det var därför som de inte heller togs upp i min undersökning. I USA finns det däremot redan några som är specialiserade i queerlitteratur. En betydande roll för queerlitteraturens status och position i USA intas av den litterära organisationen Lambda Literary, som jag redan kort tog upp i analyskapitlet. Organisationens uppdrag är att bidra till att queerlitteraturen får mer synlighet och att fler får chansen att berätta sin historia genom litteraturen. Lambda Literary delar ut litterära pris, arrangerar litterära festivaler och har även redan organiserat en författarutbildning, allt med en specifik fokus på queerlitteratur. Bara på grund därför skulle jag säga att queerlitteratur i USA redan har en mer framskjuten position än queerlitteratur i Sverige eller i Belgien. En sådan överordnade organisation som Lambda Literary finns det ännu inte i Sverige.

---

¹²⁷ Reedsy. (2020, 7 oktober). *20 LGBT Publishers Flying the Rainbow Flag with Pride*. <https://blog.reedsy.com/lgbt-publishers/>

5.3. FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING

För min undersökning bestämde jag mig att använda kvalitativa semi-strukturerade intervjuer på grund av att jag var intresserad i de olika intervjupersonernas erfarenheter och åsikter kring queerlitteratur. På så sätt ville jag skapa en bild av den status och position som queerlitteratur idag intar i det litterära fältet. Genom att samla in data försökte jag dessutom få insikter i hur queerlitteratur idag produceras, distribueras och konsumeras.

En stor del av min studie baserades på intervjupersonernas känsla av att det kommer ut mer och mer queerlitteratur men denna känsla har fram till idag inte bekräftats av kvantitativ data. Vidare forskning skulle kunna utgå från en kvantitativ undersökningsmetod för att studera queerlitteraturens utveckling över tid. Det återstår fortfarande svårt att göra en kvantitativ analys av queerlitteratur för att begreppet är så svårdefinierbart och får att det inte finns en tydlig översikt över all svensk queerlitteratur. Det bör ändå noteras att några, som till exempel Lönnlov, har ansträngt sig för att göra välstrukturerade listor över svensk hbtqi+-litteratur men dessa slags listor är i stort sett baserade på subjektivt urval.

Lyckligtvis kan jag nu hänvisa till forskningsprojektet QUEERLIT som ska skapa en databas över all svensk hbtqi+-litteratur. Projektet startades i början av 2021 och löper till 2023 och är ett samarbete mellan Göteborgs universitet, KvinnSam, det nationella biblioteket för genusforskning, Kungliga biblioteket och Queerrörelsens arkiv och bibliotek (QRAB). Projektet syftar till: "1) att utveckla en tesaurus för mer precis ämnesbeskrivning av HBTQI-litteratur i samarbete med LIBRIS och KvinnSam och att göra denna kompatibel med existerande standarder för ämnesord 2) att identifiera HBTQI-litteratur med hjälp av ett expertråd 3) att skapa en deldatabas i LIBRIS i samarbete med Kungl. biblioteket och KvinnSam 4) att göra denna deldatabas tillgänglig genom ett gränssnitt som tillåter mer specialiserade sökningar än LIBRIS i dagsläget gör, samt genom att länka till öppen data."¹²⁸

---

¹²⁸ Göteborgs universitet. (2021, 10 februari). *Databasen QUEERLIT*. <https://www.gu.se/forskning/databasen-queerlit>

Vidare forskning skulle alltså kunna använda sig av databasen QUEERLIT för en kvantitativ undersökning av queerlitteraturens utveckling under en viss period och skulle möjligtvis kunna bevisa ökningen av queerlitteratur under de senaste decennierna.

6. SLUTSATS

Jag började uppsatsen med en referens till ett radioavsnitt i P1 kultur som handlade om den svenska queerlitteraturvågen och väckte frågan om vad som egentligen kan anses som queerlitteratur. Det finns nämligen också begrepp som hbtq-litteratur, regnbågslitteratur och normkritisk litteratur. För att undersöka skillnaden mellan alla dessa olika termer och vilken position begreppet queerlitteratur intar bland annan litteratur formulerade jag tre frågeställningar:

- Vilken status och position intar queerlitteratur i det svenska litterära fältet idag?
- Hur produceras, distribueras och konsumeras queerlitteratur i Sverige idag?
- Vilka uppfattningar och synsätt kommer till uttryck i diskussionen kring queerlitteratur?

För att ge ett svar på ovanstående frågeställningar använde jag mig av kvalitativa intervjuer med olika personer från olika positioner i det svenska litterära fältet som alla är väl insatta i problematiken kring queerlitteratur. Avslutningsvis vill jag nu sammanfatta de viktigaste slutsatser som har kommit ur denna studie av queerlitteratur.

Det har visat sig att queerlitteratur kan betraktas och användas på olika sätt. Å ena sidan finns det de som använder begreppet i en bred mening. Enligt dem är queerlitteratur inte bara litteratur som handlar om frågor kring kön/genus och sexualitet utan det inkluderas även andra identitetsskapande element. Å andra sidan finns det de som använder begreppet i en smal mening. Queerlitteratur framstår här som litteratur som handlar om och ifrågasätter normer kring kön/genus och sexualitet. Ett viktigt kriterium för att bedöma om en bok kan betraktas som queerlitteratur är subversivitetskriteriet, vilket innebär att man på ett omstörtande sätt bryter mot normer kring kön/genus och sexualitet. Ännu andra beskriver queerlitteratur som litteratur som genom formen eller stilen bryter mot en litterär norm.

Genom åren har queerlitteraturen börjats ta plats i det svenska litterära fältet. Det finns några faktorer som bidrar till queerlitteraturens status och position i det litterära fältet. En första faktor är uppkomsten av queerförlag, små nischade förlag som satsar på en utgivning av queerlitteratur. Sedan Normal förlag grundades 2004 har queerlitteraturen fått ta mer plats i den litterära världen. Så småningom började allt fler queerförlag dyka upp i Sverige. De flesta drivs ideellt och har en organisering som starkt liknar 1970-talets radikalfeministiska förlags organisering. Nämnas kan till exempel Rosenlarv förlag, Dockhaveri förlag, Lesbisk Pocket förlag och Genusredaktörerna. Idag finns det dessutom queerförlag som är mindre radikala i sin organisering men som ändå satsar starkt på en utgivning av hbtq-litteratur, som till exempel Tallbergs förlag.

Queerlitteraturen begränsades dock inte bara till queerförlagen. Omkring 2010-talet började också de större förlagen visa intresse för queerlitteraturen vilket ledde till ännu mer synlighet i det litterära fältet. Att de större förlagen som Norstedts och Bonniers började plocka upp queerlitteraturen medförde problem för de små nischade queerförlag som måste kämpa allt hårdare för att konkurrera med de större förlagen. Det visade sig att queerförlagen tenderar att finnas kvar för några år men sedan tvingas att läggas ner, oftast på grund av ekonomiska problem.

Genom åren har andra initiativ dykt upp som har bidragit till queerlitteraturens status och position i det litterära fältet. Ungefär samtidigt med de första queerförlagen grundades Sveriges första hbtq-bokhandel, Hallongrottans bokhandel, som framför allt riktade sig till communityn. Hallongrottans bokhandel har haft en stor betydelse för queerlitteraturens spridning men också den lades ner på grund av att få personer inhandlade sina böcker i bokhandeln. Idag har den ideella kulturförening Page 28 öppnat Sveriges enda hbtq-bokhandel i Malmö. Syftet är inte bara att sälja böcker men också att vara en mötesplats för communityn.

Biblioteken har också varit bra i att uppmärksamma queerlitteraturen. Det gjorde de framför allt genom regnbågshyllorna, specialhyllor reserverade åt queerlitteratur. Trots att regnbågshyllorna har varit anledning till diskussion har de fyllt en viktig funktion för queerlitteraturens synlighet i offentligheten.

När det gäller litteraturkritiken kan man fastställa att queerlitteratur idag redan får mer uppmärksamhet än förr. Dessutom börjar fokuset i litteraturkritiken förskjutas till queerlitteraturens litterära kvalitet snarare än bara skildringen av hbtq-temat. Därtill finns det idag en ökad kunskap om hbtq-frågor vilket också har att göra med att det idag finns litteraturkritiker som själva har queera identiteter. Värt att nämnas är att särskilt litteratur om transidentiteter börjar uppmärksammas alltmer, trots att det finns en anti-transrörelse i Sverige.

Jämfört med till exempel USA verkar queerlitteraturen i Sverige dock fortfarande liten. Det saknas till exempel ett svenskt litterärt pris för queerlitteratur eller en svensk queerlitterär festival. Några skulle kunna påstå att det inte behövs ett sådant pris eller en sådan festival. De vill snarare se queerlitteraturen att gå in i mainstream utan att den behövs en särbehandling.

Vilken status intar queerlitteratur alltså i det svenska litterära fältet? Svaret på denna fråga verkar i stort sett bero på den definition som man använder för begreppet. Medan queerlitteratur i en bred mening (läs: hbtq-litteratur) verkar inta en mer etablerad position i det litterära fältet märker man att queerlitteratur i en smal mening (läs: subversiv queerlitteratur) intar en mer nischad position i det litterära fältet. Det finns dock initiativ som också försöker ge den litteraturen mer synlighet i det litterära fältet.

LITTERATURFÖRTECKNING

Ambjörnsson, F. (2018). *Vad är queer*. Natur & Kultur.

Andersson, S. (2018, 12 september). Queer som säljer. *Svensk Bokhandel*.
<https://www.svb.se/nyheter/queer-som-saljer>

Backlund, A. (2018, 2 augusti). Den svenska queerlitteraturvågen [Poddradio]. I *P1 Kultur*. Sveriges Radio. <https://sverigesradio.se/avsnitt/1107518>

Bergström, L. (2012, 21 september). Biblioteket motverkar homofobi. *SVT Nyheter*. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasterbotten/umea-stadsbibliotek-vill-motverka-homofobi>

Björklund, J. (2018). Queer Readings/ Reading the Queer. *Lambda Nordica*, 23(1-2), 7-15. <https://lambdanordica.org/index.php/lambdanordica/article/view/481>

Blackburn, M. V, Clark, C. T., & Nemeth, E. A. (2015). Examining Queer Elements and Ideologies in LGBT-Themed Literature: What Queer Literature Can Offer Young Adult Readers. *Journal of Literacy Research*, 47(1), 11–48.
<https://doi.org/10.1177/1086296X15568930>

Borgström, E. (2016). *Berättelser om det förbjudna. Begär mellan kvinnor i svensk litteratur 1900–1935*. Makadam förlag.

Borgström, E. (2019). *Samkönad kärlek i litteraturen. Från Gilgamesheposet till Maria Lang*. Litteraturbanken.
<https://litteraturbanken.se/presentationer/specialomraden/Queer.html>

Brembert, A. (2010, 1 juli). Normal förlag lägger ner. *Svensk Bokhandel*.
<https://www.svb.se/nyheter/normal-forlag-lagger-ner>

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (3 uppl.). Liber.

- Bögbibblan. (2020). *Om Bögbibblan*. Hämtad 7 april 2021 från <https://www.bogbibblan.se/om-bgbibblan>
- Chase, B., & Ressler, P. (2009). An LGBT/Queer Glossary. *English Journal*, 98(4), 23–24.
- De roze plank (2012, 15 juni). *De Standaard*.
https://www.standaard.be/cnt/dmf20120614_00184912
- Dockhaveri förlag. (2020). *Om Dockhaveri*. Hämtad 13 april 2021 från <https://www.dockhaveri.se/om-dockhaveri/>
- Falck, M., & Holmlund, I. (2016). "Alltså man vill ju kunna identifiera sig". *Lesbiska och queera biblioteksanvändares levda erfarenheter av folkbibliotek*. [Masteruppsats, Lunds universitet]. Lund.
<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=8876555&fileId=8876566>
- Genusredaktörerna. (u.å.). *Tjänster*. Hämtad 7 juni 2021 från <https://genusredaktorerna.se/tjanster/>
- Grönnfors, M. (2020, 11 december). Det queerlitterära 2020 - från lesbiska tjejer i 1910-talets Stockholm till arabiska bögars berättelser om flykt och åtrå [Poddradio]. I *P1 Kultur*. Sveriges Radio.
<https://sverigesradio.se/avsnitt/1616396>
- Göteborgs universitet. (2021, 10 februari). *Databasen QUEERLIT*.
<https://www.gu.se/forskning/databasen-queerlit>
- Kalmteg, L. (2006, 2 augusti). Gaylitteraturen har kommit för att stanna. *Svenska Dagbladet*. <https://www.svd.se/gaylitteraturen-har-kommit-for-att-stanna>
- Khera, T. (2021). *Why Are We Calling Everything A "Wave"?*
<https://www.dictionary.com/e/wave/>

- Kivilaakso, K., Lönngrén, A., & Paqvalén, R. (2012). *Queera läsningar. Litteraturvetenskap möter queerteori*. Rosenlarv.
- Kulick, D. (1996). Queer Theory: Vad är det och vad är det bra för? *Lambda Nordica*, 2(3-4), 5-22.
<https://lambdanordica.org/index.php/lambdanordica/article/view/26>
- Källén, M. (2021, 26 mars). Hbtq-bokhandel öppnar i Malmö. *Svensk Bokhandel*.
<https://www.svb.se/nyheter/hbtq-bokhandel-oppnar-i-malmo>
- Lambda Literary. (2021). *Awards*. <https://www.lambdaliterary.org/awards/>
- Logan, S. R., Lasswell, T. A., Hood, Y., & Watson, D. C. (2014). Criteria for the Selection of Young Adult Queer Literature. *English Journal*, 103(5), 30–41.
- Lundborg, L. (2015). *Finnas kvar och ta över världen Feministiska och queera förlag på den svenska bokmarknaden*. [Kandidatuppsats, Lunds universitet]. Lund.
- Lundgren, J. (2013, 14 januari). Hallongrottan stänger ner. QX.
<https://www.qx.se/noje/22771/hallongrottan-stanger-ner/>
- Lönnlöf, S. (2018). *Skeva sidor*. Hämtad 7 april 2021 från
<https://hbtq.tekoppenstankar.se/>
- Murray, S. (2004). *Mixed Media. Feminist Presses and Publishing Politics*. Pluto press.
- Oxford University Dictionary. (u.å.). *Queer*. Hämtad 28 maj 2021 från
<https://www.oed.com/view/Entry/156236?rskey=UWJeli&result=2&isAdvanced=false#eid>
- Parikas, D. (2009). *HBT speglar i litteraturen*. BTJ Förlag.
- Queerboeken. (u.å.). *Als je leest bekijk je de wereld door de ogen van een ander*.
<https://queerboeken.nl/>

- Ramnehill, M. (2019, 11 juli). Årtiondet då translitteraturen slog sig fri. *Göteborgsposten*. Hämtad 11 april 2021 från <https://www.gp.se/kultur/kultur/10-talet-d%C3%A5-translitteraturen-slog-sig-fri-1.16180319>
- Rasmusson-Wright, U. (2016). *HBTQ-certifiering på svenska folkbibliotek*. [Kandidatuppsats, Umeås universitet]. Umeå.
- Reedsy. (2020, 7 oktober). *20 LGBT Publishers Flying the Rainbow Flag with Pride*. <https://blog.reedsy.com/lgbt-publishers/>
- RFSL. (2021, den 17 mars). *Begreppsordlista*. <https://www.rfsl.se/hbtqi-fakta/begreppsordlista/>
- RFSL. (u.å.). *Hbtqi-certifiering*. <https://www.rfslutbildning.se/s/hbtqi-certifiering>.
- Rosenberg, T. (red.) (2005). *Könet brinner! Judith Butlers texter i urval*. Natur & Kultur.
- Rosenberg, T. (2002). *Queerfeministisk agenda*. Atlas.
- Sedgwick, E. K. (1993). *Tendencies*. Duke University Press.
- Somnell, M. (2016, 30 april). Nytt på hyllan: Queerlequin. *Helsingborgs Dagblad*.
- Styxxfantasy (u.å.). *Små, nischade bokförlag*. <http://styxxfantasy.se/sma-bokforlag/sma-nischade-bokforlag/>
- Svedjedal, J. (1997). Det litteratursociologiska perspektivet. Om en forskningstradition och dess grundantaganden. I J. Svedjedal (Red.), *Litteratursociologi. Texter om litteratur och samhälle*. Studentlitteratur.
- Svedjedal, J. (1994). *Författare och förläggare och andra litteratursociologiska studier*. Gidlunds.

- Tallbergs förlag. (2020). *Om Tallbergs förlag*. Hämtad 7 april 2021 från <https://tallbergsforlag.se/om-tallbergs-f%25C3%25B6rlag.html>
- Van Rees, C. J. (1983). How a Literary Work Becomes a Masterpiece: on the Threefold Selection Practised By Literary Criticism. *Poetics*, 12, 397–417.
- Viksten, E. (2005, 24 maj). Queer – ny lönsam genre i litteraturen. *Dalarnas Tidningar*. Hämtad 3 maj 2021 från <https://www.dt.se/artikel/queer-ny-lonsam-genre-i-litteraturen>
- Wickberg, J. (2018). Normkritisk bokserie skapar nya litterära spår. *ETC*. <https://www.etc.se/kultur-noje/normkritisk-bokserie-skapar-nya-litterara-spar>
- Winkler, L. (2004, 1 december). Med ett annat perspektiv. *Svensk Bokhandel*. <https://www.svb.se/nyheter/med-ett-annat-perspektiv>

BILAGOR

Bilaga 1

Intervjuguiden

1. VAD ÄR QUEERLITTERATUR?

- a. Hur skulle du omskriva begreppet queerlitteratur?
- b. Finns det ett behov av att kalla litteratur som skildrar hbtq-personer för "queerlitteratur"?
- c. Vad är det som gör queerlitteratur queer? (Är varje bok som innehåller en hbtq-karaktär queerlitteratur? Hur explicit måste "det queera" vara för att man kan kalla en bok för queerlitteratur?)
- d. Vad handlar queerlitteratur om i en större kontext enligt dig? (Tror du att queerlitteratur skrivs för specifika syften? Har queerlitteratur ett visst mål? Vad är queerlitteraturens uppgift? Tycker du att queerlitteratur behövs för att skapa debatt, eller ligger det utanför verksamheten? På vilka andra sätt tycker du att queerlitteratur bidrar till den litterära världen?)
- e. Ibland definieras queerlitteratur som en egen genre. Vad tycker du om det? På vilket sätt skulle det kunna vara tal om genre, och i så fall hur förhåller den sig till andra genrer?
- f. Hur förhåller sig queerlitteratur till andra typer av minoritetslitteratur? (Till exempel litteratur om samer eller andra etniciteter?)
- g. 2018 organiserade P1 Kultur ett samtal om "den svenska queerlitteraturvågen". Håller du med om att det handlar om en våg? (Är queerlitteratur något som kommer att mattas av efter en vis tid?)

2. PRODUKTION, DISTRIBUTION OCH MARKNADEN

- h. Vem är det som skriver queerlitteratur i Sverige? (Finns det många författare av queerlitteratur i Sverige? Är de alla hbtqi+-personer? Får icke-queera personer skriva queerlitteratur?)
- i. Idag finns det några förlag i Sverige med ett specifikt fokus på queerlitteratur. Hur ser du egentligen på sådana förlag?
- j. I vilken form publiceras queerlitteratur framför allt i Sverige?

- k. (I USA finns det redan många litterära agenter med ett fokus på queerlitteratur. Finns sådana i Sverige? Tycker du att det behövs mer litterära agenter som fokuserar på queerlitteratur?)
- l. Finns det en bra marknad för queerlitteratur i Sverige enligt dig? Hur ser denna marknad ut? Vem är det som läser queerlitteratur enligt dig?
- m. Det finns inga queera bokhandlar i Sverige i nuläget, men till exempel PAGE28 kommer att öppna en snart. Hur ser du på bokhandlar med ett specifikt fokus på queerlitteratur? Varför tycker du att det finns så få queera bokhandlar i Sverige?
- n. I många stads- och folkbibliotek finns det däremot redan så kallade regnbågshyllor. Hur ser du på dem?

3. QUEERLITTERATURENS UPPMÄRKSAMHET & MOTTAGANDE

- o. Hur är det med queerlitteraturens uppmärksamhet i allmänhet? (Hur uppmärksammas queerlitteratur? Tycker du att queerlitteratur idag får mer uppmärksamhet än förr? Vad är det som ligger till grund för detta? Litterära aspekter eller samhälleliga förändringar?)
- p. Hur uppmärksammas queerlitteraturen av litteraturkritiken eller i medierna? Vilka syner på queerlitteratur finns det? Håller du med om dem?
- q. Finns det aspekter av queerlitteratur som får mer uppmärksamhet än andra? Vad tycker du om detta?
- r. Finns det mycket svensk queerlitteratur som får uppmärksamhet av litterära priser enligt dig? Finns det specifika litterära priser för queerlitteratur i Sverige? Behövs sådana? Varför (inte)?
- s. Hur är det med närvaron av queerlitteratur på litteraturfestivaler? Behövs det mer plats för queerlitteratur?
- t. Tycker du att queerlitteratur framför allt får uppmärksamhet i offentligheten med anledning av Pride? Hur ser denna anknytning till Pride ut?